

میر علیف ہر سماج جگہ مثال اسکول صدیقہ ہائی ٹکنالوجی کے
میں جس کتاب پروف کی ہر دوستخط بہودہ مال سروچہ ۱۸۷۰ء میں ادا کریں

UL - PW

For the use
of

Students preparing for the Middle
School, Matriculation and F. A.
Examinations &c., &c.

B4

Approval of Nawab Imad-ul-Mulk Bahadur,
Maulvi Syed Hussain Bilgrami B. A.

Director of Public Instruction,
H. H. the Nizam's Dominions.

بخار الفوائد

بعد لاطخہ حسبی نظور تھی اعماق والملک بہادر جناب لوی یحییٰ صاحب بلگرانی
بی۔ آ۔ ڈاکٹر آف پبلک انٹرکشن چیدر آباد وکن۔

بہت افادہ طلبائی مارس مالک محروس بلگرانی

مشیخ چیدر مدرس مدرسہ رزیونی ہائی اسکول ہر کام کے

طبع طبع و کرن واقع محلہ الگبان رزیونی چیدر آباد وکن

سالہ ستمبر ۱۸۷۲ء
معمول سادچہ سید حوالی فردوسی مخصوص مین

جن حضرات ذوی علم نے اس کتاب کو ملاحظہ فرمایا اور اسکی سبست رائی دی اور
اسکی تحسین کی اونکی تحریریں ذیل میں درج ہیں ۱

تحریر عالیجناپ علامی فہمی مولانا مولوی محمد عبد الجبار، خالص صاحب پروفیسر عربی و فارسی
ادب آموز اولاد آصفیہ مدرسہ اعزة

میں نہیں کتاب کو ابتداء سے اپنائی چکا۔ یہ کتاب قلیل اللفظ لکھرہ الحانی طلبہ مذکور و میرکریمہ شن و فیروز کے لئے معینہ ہے
مولف نے اس کتاب مذکورہ میں سائل صرف پڑھنے کو نہایت تشریح کے ساتھ بیان کیا ہے مختصر زیب وہ دلیل
خوبیہ بیان کر رہا ہے

تحریر عالیجناپ علامی فہمی مولانا مولوی عون الدین محمد صاحب پروفیسر عربی و فارسی
درسہ وار العلوم سرکاری

س۔ سائد کو من نے کئی دنخوا کیا ہے واقعی یہ رسالہ ہر ہت ماری اکتب اور یہ فارسیہ کا اوزون انگاہ ہے
اور فارسی آموز طلبہ کے لئے تھامات مردوجہ میں کامیاب ہونے کا خاص انصاف ہے، عون الدین محمد

تحریر عالیجناپ علامی فہمی مولانا مولوی محمد کامل صاحب پروفیسر عربی و فارسی اور پڑھ
ادب اولاد آصفیہ مدرسہ اعزة

ذلیل و میرکریمہ شن کھوائی اس تھام میں مشین جو اموز مخوندار کہتے ہیں اونین سے اکثری تسلیم و تشریع بخوبی ایسا
رسالہ میں یہ لکھنی سے طلبہ کو صرف بمحاذ تسلیم تھا بلکہ اس راہ سے بھی کہ بنو مطہل کرنے والوں کے مصبوط
رکھنے سے فارسی تعلیم کی بنی محکم کر سکتے ہیں مولف کا شکرگزار ہونا چاہئے خصوص
محمد کامل ادب آموز اولاد آصفیہ - ۲۴ فروری ۱۹۷۳ء

تحریر عالیجناپ علامی فہمی مولانا مولوی محمد عزیز الدین صاحب پروفیسر عربی و فارسی
درسہ سنتی امامی اسکول مکمل طالی

ایک دوسری کتاب دنومندی کے بروڈکاؤنٹری میں اتنے اسکے متعدد کوئی دوبلکی و معلم کوئی ثابتی تعلیم میں نہیں ہے
محمد عزیز الدین - ۲۴ فروری

تخریج عالیجاناب علامی فہمی مولانا مولوی سید علی حیدر صاحب طبا طبائی پروفسر
عربی و فارسی چھترمکتب خانہ سرکار عالی

حسب المکر جناب نامہ صدای تیجنا نواب خاد المکب اور دامت صدایہ ہین دس بکھاپ کو بنظر تھے تھے حکم کے آخونک دیکھائی
رائی ناقص کے موافق موافق کو بعض مقام پر تغیر کا مشورہ دیا اس کتاب کا سطابی بلبیر کو اتنا دلیل ہے مخدود ہوا ہے
پسیل جید و ہر قسم کتاب نامہ کو

تاریخ از عالیجاناب علامی فہمی مولانا مولوی صدیق حسین صاحب پروفسر عربی و فارسی
درستہ عالیہ سرکار عالی

بجو الخواهد آنکہ بخانون فارسی است	خوش نسخہ ایت لایق دید نہاده
عشق آنکہ جزو دی شان آن بعد	شندن درویں بہرہ مفہم نہاده

قطعہ تاریخی از افکار عالیجاناب علامی فہمی مولانا مولوی محمد عبد الواعظ صاحب مکمل حصہ
پروفسر عربی و فارسی فرزند دشادر مولانا مولوی محمد عبد العالی صاحب والہ مرحوم دہرس
فارسی درستہ فو قایہ سرکار عالی واقع چاودرگیات

شیخ چہ رصاحب والا مقام :	فیض بخش طاہیان نیک نام :
نامہ بحر الغواہ در انوشت :	پا کہ ای دل کر در پارا بجا م :
نامہ نیک رفیقہ زاندہ کر د :	چون نامہ نام نیکش را مقام :
نامہ او کامیابی راست گنج :	زبر اے طاہیان پنکہ نام :
ای زبان فارسی برخوبیاں	زانکہ شد خانون داشتی تو ام :
ہر کے جو یہ تا عدہ در فارسی	باشدش این قاعدہ پنہ ہرم :
چون بنا شد قدر فرمائش چوت :	حضرت نواب خوش پیدا ختم :
آن خاد المک نواب ریم :	تاج تدبیر سر ہم و نفہم :
گفت وابدہ سال صیان نہج :	ایت د ج فروادہ فیض ب :

CONTENTS.

PREFACE.	Page
(1). Parsing of words in a simple sentence.	3
(2). Analysis of a simple sentence,	3
(3). Parsing of words in a compound sentence,	3
(4). Analysis of a compound sentence.	3 to 5
(5). Parsing of the Relative and the antecedent.	5 to 6
(6). Analysis of the Relative and antecedent.	6 to 7
(7). Model of Prose order, Parsing, and analysis.	7 to 17
(8). Model of Paraphrase.	17 to 23
(9). Life of Sadi.	23 to 24
(10). Life of Firdosi.	24 to 25
(11). Life of Nizami.	25
(12). Life of Moulana Rumi.	25 to 26
(13). Life of Marhar.	26
(14). Life of Hafiz.	26 to 27
(15). Life of Jami.	27
(16). Idioms with meanings and examples.	27 to 37
(17). Arabic, Persian and Turkish words, with their meanings.	37 to 47
(18). Synonyms.	47 to 51
(19). Homonyms.	51 to 55
(20). Words alike in form but differing in pronunciation.	55 to 56
(21). Arabic broken plurals with their measures.	59 to 61
(22). Roots of words.	61 to 63
(23). Derivation of Arabic words.	63 to 64
(24). Derivation of Persian words.	64 to 65
(25). Abbreviations.	65 to 66
(26). Compound words.	68 to 71
(27). Correction of some Persian words.	71 to 72
(28). Letters with their numerical values.	73 to 74
(29). Technical terms used by Persian writers.	73 to 75
(30). Questions in Grammar.	74 to 75
(31). Rules for scanning.	81 to 82
(32). Proverbs.	84 to 85
(33). Conclusion.	89 to 90

فہرست کتاب بحر الفوائد

صفحہ	عنوان	صفحہ	عنوان
۱	بیجا پہ	۲۳۰	الفاظ عربی فارسی و ترکی
۲	جزء بیسط کی ترکیب صرفی	۲۳۱	محفوظ الفاظ و متحداً السُّنَنِ مترادف
۳	جزء بیسط کی ترکیب خوبی	۲۳۲	متحداً الفاظ و مختلف المعنی
۴	جزء مرکب کی ترکیب صرفی	۲۳۳	متحداً الفاظ مختلف الحركات
۵	جزء مرکب کی ترکیب خوبی	۲۳۴	داد و جمع عربی مع او زان جمع
۶	صور و صول کی ترکیب صرفی	۲۳۵	مادہ لفظ
۷	صور و صول کی ترکیب خوبی	۲۳۶	اشتھاق عربی
۸	ترکیب ترکیب صرفی و خوبی	۲۳۷	اشتھاق فارسی
۹	بھارت سلیس	۲۳۸	محفوظات عربی فارسی
۱۰	محقروخ عربی سعدی شیرازی رحمۃ اللہ علیہ	۲۳۹	مرکبات امتزاجی
۱۱	محقروخ عربی فردوسی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۰	دریان سخت بین الفاظ فارسی
۱۲	محقروخ عربی نفای گنجوی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۱	حساب جمل یعنی ابجد
۱۳	سوانح عربی حضرت مولانا مدرسی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۲	اصطلاحات مشیان
۱۴	محقروخ عربی حضرت مولانا مدرسی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۳	صرفی خوبی سوالات و دقائیق
۱۵	سوانح عربی حضرت حافظ شیرازی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۴	قواعد تعظیع
۱۶	سوانح عربی حضرت مولانا جامی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۵	طریق الامثال
۱۷	سوانح عربی حضرت مولانا جامی رحمۃ اللہ علیہ	۲۴۶	حائفہ کتاب

BABR - UL - FA'A

For the use
of
Students preparing for the Middle
School, Matriculation F. A.
Examinations &c., &c.

By

*Approval of Nawab Imad-ul-Mulk Bahadur,
Mewlvi Syed Hussain Beligami B. A.*

*Director of public instruction,
H. H. the Nizam's Dominions.*

بخار الفوائد

مولفہ
شیخ حیدر مدرس رسمہ رزیدنسی ایسکول کاراغان
برائی افاؤہ متعلمان درجہ مذکور اسکول و میڈیکل مشوفیت
مطبوعہ مطبعہ خیرگن واقع محلہ گلباخ رزیدنسی ہے آبادی

ب

شیخ زبانی
کاظمی
کاظمی
کاظمی
کاظمی

شیخ زبانی
کاظمی
کاظمی
کاظمی
کاظمی

ا

بِسْمِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خدا یا مطلع انوارِ رحمت ساز جانم را کلیدِ مخزن انوارِ دل گروان فرمانم را
 سپاس بوقیاس اوس خداوند پاک کے لائق ہے کہ تصرف احوال کائنات اوسیکے انتیا
 ہے اور ہر فعل کا وہی فاعل ہے نعمت اوس سرورِ ولواک کو سزاوار ہے جس نے زن و مرد کو خدا کے
 بزرگ و برتر کے پہچان کا راستہ بتایا اما بعد احقر العباء و شیخ حیدر ولد محمد حسن رضا ساکن کا چیزیہ
 مدرسہ رزیدنسی ہی اسکوں عرض پرواز ہے کہ کوئی کتاب فارسی طالبان علم انگریزی
 پہنچنے والا اسکوں و مشرک یویشن وغیرہ کے لئے ایسی موجود نہیں کا کہ جیں طریقہ سوالات
 یونیورسٹی یعنی ترتیب مژو و ترکیب صرفی و شخصی و عبارت سلیس و سوالات گرام و اشتھاقی و مادہ
 مکالم و محاورات معانی و نظریات وغیرہ مندرج ہوں جسکے مطابق طالب العلم مدرس انگریز فائدہ
 حاصل کریں اور بآسانی امتحان میں جواب دیں کیم اور اکثر ٹوچ تجربہ ہو اسے کہ ملکہ انگریز قی
 امتحان یونیورسٹی ورنا کھلائی ملکی زبان میں خاص کر اس قسم کی تعلیم سے کامیاب ہو جیں
 اس مدرس کو یہ خیال ہو کہ کوئی کتاب ان طلبہ کے لئے ایسی تجویز کی جانے کہ جیں
 مگر امتحانی امور درج رہیں اونے طالب العلم فائدہ حاصل کریں اس لئے امتحانی ابواب کو تھبیلا

تفہ کر کے اسکا نام بھر الفو ام در کہا ار باب علم و فضل سے ایسے کہ اگر کسی خاپر نظر رکھو از زمان
لطف و کرم اصلاح فرم دیں گے کیونکہ خطا انسان کے سر شست میں داخل ہے انسان مرکب منشی

رباعی

والشیان

یا پی چودین نامہ خطا عیب مکن سبے عیب بود وات خدا عیب مکن
اڑ جا سب حق داں تو ہر خوب تھلا میداری اگر عقل رسا عیب مکن
جملہ بیسط کی ترکیب صرفی
جملہ بیسط کی ترکیب صرفی

(۱) زید آمد۔ ترکیب صرفی۔ زید۔ اسم خاص فاعل۔ آمد۔ فعل لازم۔ (۲) زد زید عمر و را۔ «
زد۔ فعل متعددی۔ زید اسم خاص فاعل۔ عمر مفعول۔ راجمات مفعول (۳) وائتم زید را
وانما۔ «۔ وائتم۔ فعل با فاعل متعددی بد و مفعول زید را۔ مفعول اول۔ وانا مفعول ثانی۔

(۴) بود زید وانا۔ «۔ بود فعل با قص لازم۔ زید۔ اسم خاص۔ وانا۔ اسم عام خبر۔

(۵) استگوار گناہ گار است۔ «۔ استگوار۔ بستہ ا۔ گناہ گار۔ خبر۔ است علامت جزو اسیہ۔

(۶) کتاب آور دہ شد۔ «۔ کتاب۔ نائب فاعل۔ آور دہ شد۔ فعل مجهول۔

جملہ بیسط کی ترکیب خوبی

(۷) بار آن بار یہ۔ ترکیب خوبی۔ بار آن۔ فاعل۔ بار یہ۔ فعل۔ فعل با پسے فاعل سے مکر جزو فعلیہ

خبر ہوا۔ (۸) آور دیدم۔ «۔ دیدم۔ فعل با فاعل۔ آور مفعول۔ راجمات مفعول۔

فعل با فاعل اپنے مفعول سے مکر جزو فعلیہ خبر ہوا۔ (۹) داوزید زر عمر و را۔ «۔

وَادِي- فعل - زَيْد- فاعل - عَرَو- مفعول اول - زَرْ مفعول ثانی - فعل اپنے فاعل او مفعول
اول مفعول ثانی سے ملکر جزو فعلیہ خبر ہوا - (۲) زَيْد عالم شد - «- شد- فعل ناقص - زَيْد-
اهم - عالم - خبر - فعل ناقص اپنے اسم او رجھر سے ملکر جزو فعلیہ خبر ہوا - (۵) رَتْحَمَ بِهِ لَوْا ن است
- «- رَتْحَم بِتَدَا پِهْلَوَان - خبر - است - علامت جلیلہ اسمیہ - بتدا اپنے خبر ملکر جزو اسمیہ ہوا -
(۶) زَيْدَ كَشَّتَهُ شَد - کشته شد فعل بھول - زَيْد - ناُبَد فاعل - فعل اپنے نابع فعل سے ملکر جزو خبر ہوا

جملہ مرکب کی ترکیب صرفی

(۱) آئی رِحْم رِحْم کن - ترکیب صرفی - آئی حرف ندا - رِحْم - منادی - رِحْم کن فعل مرکب - (۲)
بَخْدَ این کار خواهیم کرد - «- بَ قسم - وجار - خدا - اهم خاص می بخود ر - این اهم شاره - کار -
شاره ایہ - خواهیم کرد - فعل متعددی - (۳) اگر فرد اخواہی آمد اگر ام خواهیم کرد - «- اگر - حرف شرط
فرواد - اهم طرف - خواہی آمد - فعل لازم - اگر ام - مصدر - خواهیم کرد - فعل متعددی - (۴) زید که
فاصل است آمدہ است - «- زید - اهم خاص - کہ بیانیہ - فاصل - اهم عام - است حرف
ربط - آمدہ است - فعل لازم - (۵) زید آمد و خالد رفت - «- زید - فاعل - آمد - فعل - و -
حرف عطف - خالد - فاعل - رفت - فعل لازم - (۶) زید گفت کہ او خواهد آمد - «- زید -
فاعل گفت - فعل - کہ بیانیہ - او نہیں منفصل - خواهد آمد - فعل لازم -

جملہ مرکب کی ترکیب خوی

(۱) آئی کِیم پر عالم کرم کن - ترکیب خوی - آئی - حرف ندا - کرم - منادی - ندا اپنے منادی
سے ملکر قایم مقام ہوا ایم خواہیم ترا کا - پرچار - حال - مضاف - م - مضاف الیہ - مضاف

اپنے مضاف ایسے ملکر جو در جارا پنے مجرور سے ملکر متعلق ہوا۔ کرم کن فعل کا کرم
کرن۔ فعل بافعال اپنے متعلق سے ملکر جواب ہوا نہ کا۔ مذا اپنے منادی
ملکر جملہ نہ ایسے ہوا۔ (۲) تجدید بیج کس و ان شہر ویران بنظر نیا مدد گان۔ ۔۔۔ قسمیہ
وجار۔ خدا مجرور۔ جارا پنے مجرور کے ملکر متعلق ہوا قسم بیخورم کا۔ نیا مدد۔ فعل بیج کس
مستثنی منہ۔ مگر حرف استثنا۔ ورنہ گان مستثنی۔ مستثنی منہ اور مستثنی ملکر فاعل ہو
ور۔ جار۔ آن۔ اسم اشارہ۔ شہر۔ موصوف۔ ویران۔ صفت۔ موصوف اور صفت ملکر
مشائیہ ہوئے۔ اسم اشارہ اور مشائیہ ملکر مجرور ہو گئے جار کے جار مجرور ملکر متعلق ہوئے
نیادہ کے۔ اور ایسی ہی بنظر جار مجرور ملکر متعلق ہوئے فعل کے فعل اپنے فاعل اور متعلق
سے ملکر جواب ہوا قسم کا۔ جواب اپنے قسم سے ملکر جملہ قسمیہ ہوا۔ (۳) الگ ہزار دینار فراہم
خواہی اور دکارت خواہ پر آمد۔ ۔۔۔ اگر۔ حرف شرط۔ ہزار۔ عدد۔ ونہار۔ محمد وو۔ عدد
اپنے عدو کے ملکر مفعول۔ فراہم خواہی اور۔ فعل مرکب بافعال۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول
سے ملکر جملہ شرطیہ کا۔ مضاف۔ ت۔ مضاف ایسے۔ مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر
فاعل۔ خواہ پر آمد۔ فعل۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول سے ملکر جملہ فعلیہ ہو کر جو اہوا شرط کا
شرط اپنے جزا سے ملکر جملہ شرطیہ ہوا۔ (۴) شنیدم کہ زید امروز در خانہ خود آمدہ است
۔۔۔ شنیدم۔ فعل بافعال۔ این۔ مخدوف اسم اشارہ۔ سخن مخدوف۔ مشائیہ۔ اسم
اشارة اپنے مشائیہ سے ملکر میں۔ کہ پیانیہ۔ آمدہ است۔ فعل۔ زید۔ فاعل
امروز۔ طرف متعلق فعل۔ ورجار۔ خانہ۔ مضاف۔ خود۔ مضاف ایسے۔ مضاف ایسے۔

منفاف الیہ سے مکر مجرور۔ جارا اپنے مجرور سے مکر متعلق ہو افعال کا فعل اپنے فاعل اور متعلق
سے مکر بیان ہوا میں کہا۔ میں اپنے بیان سے مکر مفعول ہوا شنیدم کہ۔ شنیدم فعل ای فاعل
اپنے مفعول سے مکر جزو اغطیہ ہوا (۱۵) آب آمد و تیکم رخاست۔۔۔ آب۔ فاعل۔ آمد۔ فعل فعل
اپنے فاعل سے مکر معطوف علیہ۔ تیکم۔ فاعل۔ برخاست۔ فعل۔ فعل اپنے فاعل سے مکر معبطوف
معبطوف میں اپنے مطروف سے مکر جزو اغطیہ خبر ہے ہوا۔ (۱۶) گفتہش در پشم من بشین۔۔۔ گفتہ
فعل با فاعل۔ ش مفعول۔ در۔ جار۔ پشم۔ من۔ منفاف الیہ۔ منفاف اپنے منفاف
الیہ سے مکر مجرور۔ جارا اپنے مجرور سے مکر متعلق ہوا بشین کہ۔ بشین فعل با فاعل اپنے متعلق
مکر جزو اغطیہ ہو کر مقول ہوا گفتہ کہ۔ گفتہ فعل جاؤ فاعل ساتھہ مفعول اور مقول کے مکر جزو اغطیہ ہوا۔
بیان صدی موصول

(۱۷) آنکہ سماکار است گناہکار است۔ پر کپ سرفی آن۔ اسم موصول۔ کـ۔ صد کا۔ آمد و دف۔
بنداد سماکار۔ خبر۔ است۔ حرف ربط۔ گناہکار۔ اسم صفت۔ است حرف ربط۔ (۱۸) شخصی کرد و نہ
و نہ بود و آمد است۔۔۔ شخص۔ بنداد۔ ہی۔ موصول۔ کـ۔ صد کا۔ دروز۔ نظر۔ دیده بود
فعل با فاعل۔ آمد است۔ خبر۔ فعل باضی قریب۔ (۱۹) ہرچو از دوست رسنیک است۔۔۔
ہرچو۔ اسم موصول۔ بنداد۔ فعل۔ آز۔ جار۔ درست۔ مجرور۔ پنکت۔ اسم صفت۔ است حرف ربط
(۲۰) این مرد کسی است کہ دیش و نہ بودی۔۔۔ این۔ اسم اشارہ۔ مرد مشاہد الیہ۔ کسی
اسم موصول۔ کـ۔ صد کا۔ است۔ حرف ربط۔ دیش۔ مفعول فہر۔ و نہ بودی۔ مفعول فہر می حرف بوصول
اور ای مفعول۔ بنداد۔ (۲۱) کسی کی زندگی نازلت آمد است۔۔۔ کسی۔ ام موصول

کاف صد کا۔ او۔ جنہا احمدوف۔ تر شنہ لپ سرکب تو صیغی۔ مضاد۔ آزاد۔ مضاد۔ ت۔
مضاد الیہ۔ است۔ حرف ربط۔ آمدہ است۔ مانی قرب۔ (۲) هرچو پایہ ترا اختیار کن۔ ..
هرچو۔ اسکم موصول۔ باید۔ فعل فسیر جو اوسین مستتر ہے۔ او سکا۔ خالل۔ قرآنی۔ برائی تو پڑا
جار۔ تو۔ موجود۔ اختیار کن۔ فعل سرکب۔

صلہ موصول کی ترکیب نحوی

(۱) آنکہ کہاں است جاہل است۔ .. آن۔ اسکم موصول۔ کاف صد کا۔ او۔ مخدوف۔ جنہا۔ کہاں
خبر است۔ حرف بطا۔ جنہا اپنے خبر سے ملکر صد ہوا موصول کا۔ موصول اپنے صد سے ملکر مبتدا ہوا
جاہل۔ اسکی خبر۔ جنہا آنف سے ملکر جوہ اسیہ ہوا (۲) کتاب کیکہ دیر و ز دیدہ بودی این است۔ .. کتاب۔ موصوف
ی موصول اور صفت۔ کاف صد کا۔ دیر و ز۔ مفعول فیہ۔ دیدہ بودی۔ فعل باعماں۔ فعل باعماں آن
متعدد سے ملکر صد ہوا موصول کا۔ موصول اپنے صد سے پلکر صفت ہوئی موصوف کی موصوف اپنی
صفت سے ملکر مبتدا۔ این است۔ خبر۔ جنہا اپنے خبر سے ملکر جوہ اسیہ ہوا۔ (۳) هرچو گوئی منظور است
۔۔۔ هرچو موصول۔ گوئی فعل باعماں۔ یہ فعل باعماں صد ہوا موصول کا۔ موصول آنے صدر ملکر
جنتا۔ منظور است۔ خبر۔ جنہا اپنے خبر سے ملکر جوہ اسیہ ہوا۔ (۴) کسی کو ظالم است مرد و دست۔ ..
کسی۔ اسکم موصول۔ کاف صد کا۔ او۔ جنہا احمدوف۔ ظالم۔ خبر۔ جنہا اپنے خبر سے ملکر صد ہوا جوہ کا
موصول اپنے صدر ملکر مبتدا۔ مرد و دست۔ خبر۔ جنہا اپنے خبر سے ملکر جوہ اسیہ ہوا۔ (۵) یا فتم
آزاد کی جنم۔ یا فتم۔ فعل باعماں۔ آن۔ موصول۔ کاف صد۔ یا جنم۔ صد موصول کا۔
موصول صدر کے ساتھ ملکر مفعول ہوا یا فتم کا۔ یا فتم فعل باعماں اپنے مفعول سے ملکر جوہ افیدہ ہوا۔ (۶)

مرد و دست
منظور

(۶) آدم خلام آنکہ نامش زید است۔ ۱۰۔ خلام۔ مضاف۔ آن۔ مضادا لیه۔ مضاد سے پڑھنا
ایسے ملکر موصول۔ کاف صد کا۔ نام۔ مضاد۔ ق۔ مضادا لیه۔ مضاد سے پڑھنا
ملکر۔ بتدا۔ زید۔ اوسکی خبر۔ بتدا اپنے خبر سے ملکر صد ہو اموصول کا موصول اپنے صدر سے ملکر
فاصل۔ آدم۔ فعل۔ فعل اپنے فاعل سے ملکر جلد فعیل ہوا۔

ترتیب شتر ترکب صرفی و نحوی

انتساب زبان۔ بگنج کر رہائی حق در قیاس۔ ترتیب شتر۔ کر رہائی حق در قیاس نگنج۔ ترکب بگنج فعل
کر رہائی حق مضادا لیه۔ مضاد اپنے مضادا لیه سے ملکر فاعل چڑا۔ در۔ جار۔ قیاس۔ محدود۔ جار اے
محدود سے ملکر متعلق ہو افعل کا۔ فعل اپنے فاعل اور متعلق سے ملکر جلد فعیل خبر ہوا۔ چہ خدمت گزارو
زبان سپاس۔ ۱۱۔ زبان سپاس چہ خدمت گزارو۔ ۱۲۔ گزارو۔ فعل۔ زبان۔ مضاد سپاس
مضادا لیه۔ مضاد اپنے مضادا لیه سے ملکر فاعل ہوا۔ چہ خدمت مفعول فعل ایک فاعل اور مفعول
سے ملکر جلد فعیل ہوا۔ خدا یا تو این شاہ در ویش دو۔ ۱۳۔ خدا یا تو این شاہ در ویش دو۔ رہ۔ آفت
آفت۔ مناوی۔ حرف ندا اپنے مناوی سے ملکر قائم مقام ہو ایخواهم ترا کا۔ تو فاعل این ایخواهم
شاہ موصو۔ در ویش دوست صفت یو صفو اپنے صفت سے ملکر شاہ ایسہ۔ ایخواهم ایک شاہ ایسہ کے
ملکر مفعول ہوا۔ کہ آساں خلق در طلب اوست۔ ۱۴۔ کہ آساں خلق در طلب اوست۔ آساں خلق مضاد
خلق۔ مضادا لیه۔ مضاد اپنے مضادا لیه سے ملکر بتدا۔ در۔ جار۔ فعل۔ مضاد۔ او۔
مضادا لیه۔ مضاد اپنے مضادا لیه سے ملکر محدود ہوا جار کا۔ جار محدود متعلق ہو ایک
محذف سے جو جلد میں خبر ہے۔ بتدا اپنے خبر سے ملکر جلد ایسہ ہو کر صفت ہوئی شاہ کی۔ ۱۵۔

جواب ایسہ۔ جسی برس خلق پائیدہ دار۔ ہر۔ بر۔ چار۔ تھر۔ مضاف۔
 خلق۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر خود ر۔ چار اپنے مجرود سے ملکر او رہی مضاف
 ہوا پائیدہ دار فحول کا۔ فعل اپنے فاعل اور متعلق سے ملکر جو فحول ایسا یہ ہو کر معطوف علیہ۔ تو قویق مضاف
 دو ش زندہ دار۔ و تقویق طاعت دو ش راز زندہ دار۔ ہ۔ ب۔ چار۔ تقویق۔ مضاف۔ مضاف۔
 مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر مجرود۔ چار اپنے مجرود سے ملکر متعلق ہوا زندہ دار مضاف
 دل۔ مضاف۔ ش۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر مفہوم۔ فعل اپنے متعلق
 ملکر معطوف۔ مصروف علیہ اپنے معطوف سے ملکر جواب نہ اپنے منادی سے ملکر جو فحول
 ایسا یہ نہ ایسہ ہوا۔ بر و مند دار ش دوخت ایسہ۔ ہ۔ درخت ایسہ دار و مند دار۔ ہ۔ درخت۔ مضاف
 ایسہ۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف سے ملکر مرکب مضاف ہوا۔ ش۔ مضاف الیہ کا۔

پھر مرکب مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر مفہوم ہوا۔ بر و مند دار۔ مرکب فعل یا فاعل۔ تو
 جو مقدار ہے یا مستر ہے فاعل ہے۔ فعل اپنے فاعل و مفہوم سے ملکر جو فحول ایسا یہ ہوا۔ سر ش بزر و رو
 بخت پسید۔ ہ۔ سر ش را بزر ہ اور رو ش را بخت پسید پدار۔ ہ۔ تھر۔ مضاف۔ ش۔ مضاف الیہ
 مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر مفہوم۔ بزر ہ اور۔ فعل مرکب یا فاعل۔ فعل اپنے فاعل و مفہوم
 سے ملکر جو فحول ایسا یہ ہو کر معطوف ہلپہ۔ تو مضاف۔ ش۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف
 ایسہ سے ملکر مفہوم۔ ب۔ چار۔ رخت۔ مجرود۔ چار اپنے مجرود سے ملکر متعلق ہوا پسید پار فل مرکب کا۔ تو مخدود
 فاعل۔ فعل اپنے فاعل و مفہوم اور متعلق سے ملکر مطروف۔ معطوف علیہ اپنے معطوف سے ملکر جو فحول
 ایسا ہے جو ایسا ہو کہ مرو سیدیا۔ سیدیا پار او تکلف مرو۔ ہ۔ آ جوف نہ۔ سیدی۔ مشادی۔

نہ اپنے مناوی سے ملکر تاہم مخام ہوا یہ اہم تر کا۔ پ۔ چار۔ روا۔ مضاف مختلف مضاف
 مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر ہو رہا چار کا۔ چار اپنے ہجود رسے ملکر متعلق ہوا مرافق کا۔
 مرافق بنا فاعل اپنے متعلق سے ملکر جلد اغیار اشائیہ ہوا۔ اگر صدق داری ہے اسے بیار دیا۔ اگر صدق
 بیداری ہے اسے بیار دیا۔ اگر رف شرط۔ صدق درامہ مول بیداری۔ فعل فاعل فعل باہم جانہ بھروسہ کے ملکر
 جلد شرطیہ۔ بیار۔ فعل بنا فاعل۔ فعل اپنے فاعل سے ملکر جلد اغیار اشائیہ ہو کر معلوم ہیجہ ہے۔ فعل باہم
 فعل اپنے فاعل کے ملکر معلوم۔ معلوم ہیجہ اپنے معلوم سے ملکر جلد اغیار اشائیہ ہو کر جزا ہو اغیر طکا۔
 جزا اپنے شرط سے ملکر جلد اغیار اشائیہ شرطیہ ہوا۔ تو منزل شناسی و شد رہ رو۔ تو منزل شناسی
 وستی و پاد شاہ راہ رو ہست۔ تو۔ بندہ۔ منزل شناس۔ خبر۔ (رسی) علامت جلد ایسے۔
 بندہ اپنے خبر سے ملکر جلد ایسے ہو کر معلوم ہیجہ۔ پاد شاہ۔ بندہ اسدا رہ رو۔ خبر۔ بندہ اپنے خبر سے
 ملکر جلد ایسے ہو کر معلوم۔ معلوم ہیجہ اپنے معلوم سے ملکر جلد ایسے خبر ہو۔ تو حق گوئی و
 خسر و خایق شنو۔ تو حق گو رسی و خسر و خایق شنو ہست۔ تو۔ بندہ۔ حق گو خبر۔
 (رسی) علامت جلد ایسے بندہ اپنے خبر سے ملکر جلد ایسے ہو کر معلوم ہیجہ خسر و بندہ۔ خایق شنو۔
 خبر۔ بندہ اپنے خبر سے ملکر معلوم۔ معلوم ہیجہ اپنے معلوم سے ملکر جلد ایسے خبر ہو۔
 چ حاجت کرنے کری آسمان۔ نہی زیر پائی قزل ارسلان۔ این چ حاجت است کرنے کری
 آسمان رازیز پائی قزل ارسلان نہی۔ ابن۔ اسم اشارہ۔ حاجت۔ مغارہ۔ اسما
 اپنے مشارک ایسے ملکر میں۔ نہی فعل بنا فاعل۔ نہ۔ حدود۔ کرسی۔ محدود۔ حدود محدود
 مضاف آسمان مضاف۔ مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر مخصوص۔ نہی مضاف۔

پائی مضاف ایسے و مضاف - قرآن اسلام - مضاف ایسے - مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر
 مضاف ایسے ہوا - مضاف اول کا پھر مضاف اول اپنے مضاف ایسے ملکر مفعول فیہ ہوا
 نہیں کا - نہیں اپنے فاعل اور مفعول و متعلق سے ملکر جملہ فعلیہ ہو کر بیان ہوا میں کا - میں اپنے
 بیان سے ملکر جملہ دنشایہ ہوا - گو پائی عزت بر افلاک نہ - - گو پائی حرث رابر افلاک نہ -
 - گو - فعل بافعال - نہ - فعل بافعال - پا - مضاف - عزت - مضاف ایسے
 مضاف ایسے ملکر مفعول - بر - چار افلاک - مجرور - چار اپنے مجرور سے ملکر متعلق ہوا فعل تھے کا -
 فعل نہ اپنے فاعل اور مفعول و متعلق سے ملکر جملہ فعلیہ انشایہ ہو کر مقول ہوا گو فعل بافعال
 اپنے مقول سے ملکر جملہ فعلیہ انشایہ ہوا - گو روئی اخلاص بخاک نہ گو روئی اخلاص بخاک نہ - - گو -
 فعل بافعال - رو - مضاف - می - علامت اضافت - اخلاص مضاف ایسے - مضاف اپنے مضاف ایسے
 ملکر مفعول ہوا - بر - چار - خاک - مجرور - چار اپنے مجرور سے ملکر متعلق ہوا فعل نہ کا - فعل نہ اپنے فاعل
 اور مفعول و متعلق سے ملکر جملہ فعلیہ انشایہ ہو کر مقول ہوا گو کا - گو فعل بافعال اپنے مقول سے ملکر جملہ
 انشایہ ہوا - بھاعت بنہ چہرہ بر آستان - - چہرہ رابطاعت بر آستان نہ - نہ فعل بافعال چہرہ نہ
 پ - چار طاعت مجرور - چار اپنے مجرور سے ملکر متعلق ہوا فعل نہ کا - بر - چار - آستان مجرور - چار اپنے مجرور
 ملکر متعلق ہوا فعل نہ کا - فعل اور فاعل اور مفعول اور متعلقات سے ملکر جملہ فعلیہ انشایہ ہوا - کہ آینت سجادہ
 راستان - - کہ آین جادہ راستان است - - کہ - حرف تعلیل - این بندہ - جادہ مضاف - راستان مضاف
 مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر خبر - بندہ اپنے جزے ملکر جملہ ایسے ہوا - اگر بندہ سر پرین ورنہ
 - اگر تو بندہ ہستی سر خود اپرین ورنہ - اگر حرف شرط - تو بندہ ایسے دوف - بندہ خبر - بندہ اپنے جزے

شرط۔ بند۔ فعل بافعال۔ سر مضاف۔ خود۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف الیہ سے ملکر مفعول
 بر۔ جار۔ این۔ اسم اشارہ۔ در۔ مشاہد۔ اہم اشارہ اپنے مشاہد سے ملکر جزو رہوا جار کا۔ جار وہ
 بجود متعلق ہوئے فعل نہ کے۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول و متعلق سے ملکر جزو اہوا شرط کا۔ جزو اپنے
 شرط سے ملکر جزو شرطیہ ہوا۔ کلا و خداوندی از سر پڑہ۔ ”کلا و خداوندی را از سر پڑه۔“ بند فعل بافعال
 کلاہ۔ مضاف۔ خداوندی۔ مضاف الیہ۔ مضاف پا مضاف الیہ سے ملکر مفعول۔ از۔ جار۔ سر۔ جزو ز
 جار اہ بجود ملکر متعلق ہو افعال نہ کا۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول متعلق سے ملکر جزو فعیلہ اشایہ ہوا۔
 چوتھا عت کنی ببسیاری پوش۔ چون طاعت را یکنی ببسیاری پوش۔ ”چون حرف شرط پر ملکنی
 فعل بافعال۔ طاعت مفعول۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول سے ملکر شرط۔ پوش۔ فعل بافعال ببسیاری
 شایی۔ اہم فسوب صفت۔ مو صوف اور صفت ملکر مفعول۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول سے ملکر جزو
 جزو اپنے شرط سے ملکر جزو شرطیہ ہوا۔ چودرویش مغلس پر آور خردش۔ ”خردش پر آور چودرویش
 مغلس۔“ بر آور۔ فعل بافعال۔ خروش۔ مشبہ۔ پھو حرف تشبیہ۔ درویش۔ مو صوف۔ مغلس
 صفت۔ مو صوف اپنی صفت سے ملکر مشبہ ہے۔ مشبہ اپنے مشبہ پر سے ملکر مفعول۔ فعل بافعال اور مفعول
 و متعلقات سے ملکر جزو فعیلہ اشایہ ہوا۔ کہ پر و کار اتو مگر توئی۔ ”کہ ای پر و کار تو تو نگز تو۔
 ”کہ حرف بیان۔ ای۔ حرف ندا۔ پر و کار۔ منادی۔ ندا اپنے منادی سے ملکر قائم مقام ہوا میخوا
 ہ کار کا۔ تو پر ندا۔ تو مگر بخیر۔ پر ندا اپنے بخیر سے ملکر جزو اسیہ ہو کر جواب ندا۔ جواب ندا اپنے منادی سے ملکر
 جزو ندا یہ ہو کر بیان ہوا میخوا۔ کا جو شرب سابق ہے۔ تو آنا و درویش پر و توئی۔ ” تو تو آنا و درویش
 پر و کستی۔ ” تو پر ندا۔ تو آنا معطوف طیہ۔ درویش پر و معطوف۔ معطوف علیہ کچھ معطوف

منتہ ہا
لکی کی

ملکر خبر-بتداء اپنے بھر سے ملکر جو اسیہ ہوا۔ نگشہ کشا یہم نہ فرمادیم۔ ”من کشہ کشا نہستم من فرمادیم
نہستم۔“ من۔ بتداء کشہ کشا۔ خبر-بتداء اپنے بھر سے ملکر جو اسیہ ہو کر معطوف علیہ من۔ بتداء
فرمادیم۔ خبر-بتداء اپنے بھر سے ملکر معطوف۔ معطوف علیہ اپنے معطوف سے ملکر جو اسیہ ہوا۔ یعنی از
گدیان این در گہم۔ ”من کی از گدیان این در گہم من بتداء یعنی خبر-از۔ جار-گدیان مضاف
این۔ اهم اشارہ۔ در گہم۔ مشارا یہ۔ اهم اشارہ اپنے مشا ایسے ملکر مضاف ایسے۔ مضاف اپنے
مضاف ایسے ملکر بخود۔ جار اپنے بخود ملکر متعلق ہوا یعنی خبر کا۔ بتداء اپنے بخود متعلقات سے ملکر
بخود اسیہ ہوا۔ چہ بخیزو از دست کردار من۔ ”۔ از دست کردار من چہ بخیزو بخیزو۔ ”۔ از۔ جار۔
دست۔ مضاف۔ کردار۔ مضاف۔ من۔ مضاف ایسے۔ مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر مضاف ایسے
مضاف اول کا۔ پھر مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر بخود ہوا جار کا۔ جار اپنے بخود ملکر متعلق ہوا بخیزو دل کا
بخیزو فاعل۔ بخیزو۔ فعل۔ فعل اپنے فاعل اور متعلقات سے ملکر جو دھیلہ انشائیہ ہوا۔ مگر۔ دست لطفت
شو و یار من۔ ”۔ گردست لطفت یار من شود۔ ”۔ شود۔ فعل۔ دست۔ مضاف۔ لطف۔ مضاف
ت۔ مضاف ایسے۔ مضاف اپنے مضاف ایسے ملکر مضاف ایسے ہو اضاف اول کا۔ پھر مضاف اپنے
مضاف ایسے ملکر۔ اهم۔ یار۔ مضاف۔ من۔ مضاف ایسے۔ مضاف اپنے اضاف ایسے ملکر۔ خبر۔ فعل اپنے
اکم اور خبر سے ملکر جو دھیلہ خیر ہے ہوا۔ تو بخیزو نیکی دھم دسترس۔ ”۔ تو بخیزو نیکی دھم دسترس
تو بده۔ فعل با فاعل۔ مر مفعول اول۔ دست رسم مفعول ثانی۔ بـ۔ جار۔ خبر۔ معطوف علیہ۔
نیکی معطوف۔ معطوف علیہ اپنے معطوف سے ملکر بخود۔ جار اپنے بخود سے ملکر متعلق ہو افعل
بـ۔ کا۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول ثانی اور متعلقات سے ملکر جو دھیلہ انشائیہ ہوا۔

وَكُرْهٔ چِنْهُرٰ آید از مُقْ كُس۔۔۔ وَأَلْرَبِنْ أَكْسُنْ چِنْهُرٰ آید۔ مَلْكُ حُرْفٌ فَحْرُطٌ بَنْ۔ جَنْدَا بَيْتٌ
بَجَائِي خِيرٌ۔ جَنْدَا اپْنے خِير سے مُلْكُ شُرْطٌ۔ آید۔ فَحْلٌ خِيرٌ۔ فَاعْلٌ۔ آز جَارٌ مَنْ۔ بَحْرُورٌ۔ جَارٌ اپْنے بَحْرٌ کے مُلْكُ
مُتَعْلِقٌ ہوا۔ آید فَحْلٌ کا۔ بَتٌ۔ جَارٌ كُسٌ۔ بَحْرُورٌ۔ جَارٌ اپْنے بَحْرٌ کے مُلْكُ مُتَعْلِقٌ ہوا آید فَحْلٌ کا۔ فَحْلٌ اپْنے
فَاعْلٌ اور جَنْدَا اور مُتَعْلِقَاتٍ سے مُلْكُ جَنْهُرٰ اپْنے شُرْطٌ سے مُلْكُ جَنْهُرٰ شُرْطٰ ہوا۔ (صُرْعٌ ثَانِي) دَعَانِ
بَشْبُونْ كَدَيَانْ بَسُورٌ۔۔۔ بَسُورٌ بَشْبُونْ دَعَانِ بَشْبُونْ كَدَيَانْ۔۔۔ كُنْ فَحْلٌ بَانْفَاعٌ۔ دَعَانِ بَشْبُونْ
بَچُورٌ حُرْفٌ شَبِيهٌ۔ دَعَانِ كَدَيَانْ۔ مَضَافٌ مَضَافٌ يَهٌ ہو کر شَبِيهٌ۔ شَبِيهٌ اپْنے شَبِيهٌ کے مُلْكُ مَفْعُولٌ۔
بَتٌ۔ جَارٌ۔ سَوْزٌ بَحْرُورٌ۔ بَتٌ۔ جَارٌ۔ شَبٌ۔ بَحْرُورٌ۔ پَوْنُونْ جَارٌ اور بَحْرُورٌ مُتَعْلِقٌ ہو کنْ سے۔ فَحْلٌ اپْنے
اور مَفْعُولٌ اور مُتَعْلِقَاتٍ کے مُلْكُ جَنْهُرٰ نَعْلَمٰ اِنْشَائِي ہو کر جَنْهُرٰ اِہو شُرْطٌ آیدہ کا۔ (صُرْعٌ اول) كَلْمِيْكَنْ پَادِئِي
بَرْفَزٌ۔۔۔ اگر پَادِئِي بَرْدِزِسْكَنْ۔ اگر حُرْفٌ شُرْطٌ بِيْكَنْ فَحْلٌ بَانْفَاعٌ۔ بَادِئِي مَفْعُولٌ۔ بَتٌ۔ جَارٌ
بَرْدِزٌ۔ بَحْرُورٌ۔ جَارٌ اپْنے بَحْرٌ کے مُلْكُ مُتَعْلِقٌ ہوا فَحْلٌ کا۔ فَحْلٌ اپْنے فَاعْلٌ اور مَفْعُولٌ مُتَعْلِقٌ مُلْكُ شُرْطٌ۔ شُرْطٌ اپْنے جَنْهُرٰ
مُلْكُ جَنْهُرٰ شُرْطٰ ہوا۔ كَرْبَسَتَهُ كَرْبَسَتَهُ بَرْدِكَشَانْ بَرْدِتٌ۔۔۔ كَرْدِكَشَانْ بَرْدِتُو كَرْبَسَتَهُ اندٌ۔۔۔ كَرْدِكَشَانْ۔ جَنْدَا
بَرْ جَارٌ۔ وَرَ مَضَافٌ۔ تَوْ مَضَافٌ يَهٌ۔ مَضَافٌ اپْنے مَضَافٌ يَهٌ سے مُلْكُ بَحْرُورٌ جَارٌ اپْنے بَحْرُورٌ
مُلْكُ مُتَعْلِقٌ ہوا کَرْبَسَتَهُ کا۔ كَرْبَسَتَهُ اپْنے مُتَعْلِقٌ سے مُلْكُ خِيرٌ۔ جَنْدَا اپْنی خِير سے مُلْكُ جَنْهُرٰ اِسِيْهٌ ہوا۔ تَوْ بَهٌ
آسَانِ بِيَادِتٌ بِرْتٌ۔۔۔ تَوْ بَهٌ بَهٌ بَهٌ آسَانِ عِبَادَتٌ بَهَارٌ۔ بَهَارٌ فَحْلٌ۔ تَوْ فَاعْلٌ سَرْ مَضَافٌ۔ بَخُودٌ
مَضَافٌ يَهٌ۔ مَضَافٌ شَهْ مَضَافٌ يَهٌ سے مُلْكُ مَفْعُولٌ۔ بَرْ جَارٌ آسَانِ مَضَافٌ۔ بِيَادِتٌ مَضَافٌ۔
مَضَافٌ شَهْ مَضَافٌ يَهٌ سے مُلْكُ مَفْعُولٌ۔ جَارٌ اپْنے بَحْرٌ کے مُلْكُ مُتَعْلِقٌ ہوا فَحْلٌ اکَرٌ کا۔ فَحْلٌ اپْنے فَاعْلٌ اور
مَفْعُولٌ اور مُتَعْلِقَاتٍ کے مُلْكُ جَوْ رَفِيلٌ اِنْشَائِي ہوا۔ قَرْبَيٌ بَنْدَگَاهٌ زَادَهَ زَادَهَ گَارٌ۔۔۔ خَدَادَهَ گَارٌ بَرْ آبَنْدَگَاهٌ خَجَّهَ

۔۔ خداوند گار بیندا برائی جار بندگان مجرور جار اپنے مجرود سے مکر متعلق ہوا خوب کا خوب اپنے
مکر خبر بیندا اپنے خبر سے مکر جو آئیہ ہوا خداوند بیندا حق گزار ۔۔ بیندا حق گزار بیندا خوب است
۔۔ بیندا ہو صرف حق گزار صفت ہو صرف اپنی صفت سے مکر بیندا برائی جار خداوند مجرور جار
اپنے مجرود سے مکر متعلق ہوا خوب کا خوب اپنے متعلق سے مکر خبر بیندا اپنی خبر سے مکر جو آئیہ ہوا حکایت
کند از بزرگان وین حقیقت شناسان میں یقین ۔۔ از بزرگان وین حقیقت شناسان میں یقین
مورخان حکایت کند ۔۔ حکایت کند فعل مرکب مورخان مخدوف فاعل از جار بزرگان
مضاد وین مضاد الیہ مضاد اپنے مضاد الیہ سے مکر معطوف علیہ حقیقت شناسان
اسم فاعل کیسی مضاد - میں یقین مضاد الیہ مضاد اپنے مضاد اپرے سے مکر معطوف
معطوف ہی اپنے معطوف سے مکر مجرور جار اپنے مجرود سے مکر متعلق ہوا حکایت کند فعل کا فعل از
فاعل اور متعلقات سے مکر جو فعل ہوا کہ صاحبہ لی بر پنگی نشد ۔۔ کہ صاحبہل بر پنگی نشد ۔۔
نشست فعل صاحبہل مرکب صافی فاعل بر جار پنگ مجرور جار اپنے مجرود سے مکر متعلق ہوا
نشست فعل کا فعل اپنے فاعل اور متعلق سے مکر جو فعل ہے خبر ہوا ہمیرا نہ رہوار وماری بدست ۔۔ رہوار
ہمیرا نہ رہی بدش بود ۔۔ ہمیرا نہ فعل ضمیر مستتر فاعل رہوار مفعول مار بیندا پہ جار بیندا
مضاد ش مضاد الیہ مضاد اپنے مضاد الیہ سے مکر مجرور جار اپنے مجرود سے مکر متعلق
بود کا بود اپنے حقیقت سے مکر خبر بیندا اپنے خبر سے مکر حال ضمیر مستتر او سکا ذوالحال ذوالحال اپنے حل
مکر فاعل ہوا فعل کا ہمیرا نہ فعل اپنے فاعل اور متعلقات سے مکر جو فعل ہے ہوا یعنی گفتہ اسی مرد را خدا اسی
یعنی گفت اور اسی مرد را خدا پہیں رہ کر فتنی صرار بنا ۔۔ صرار بنا پہیں رہ کر تو فتنی ۔۔ گفت فعل کی

خاطل۔ اور مفعول۔ آئی۔ معاشر و مضاف۔ راوی مضاف۔ خدا۔ مضاف الیہ مضاف اپنے مضاف
 سے مکر مضاف الیہ ہو مضاف اول کا پھر مضاف اپنے مضاف الیہ سے مکر مضاف ہوا۔ نہ اپنے خاتمی
 مکر خاتم مقام ہو این خواہم ترا کا۔ رہنا۔ فعل بافعال۔ مر مفعول۔ ب۔ جار۔ این اسم اشارہ۔ رہ۔ مشاہدہ
 اہم اشارہ اپنے شاہزادی سے مکر میں۔ تو۔ مہدا۔ رفتی۔ خبر جتنا اپنے خبر سے مکر میں ہوا میں کل میں
 اپنے بیان سے مکر جو در۔ جار اپنے جو در سے مکر متعلق ہوا رہنا کا۔ رہنا۔ فعل بافعال۔ اپنے مفعول اور متعلق
 سے مکر جواب ہواندا کا۔ نہ اپنے جواب کے مکر جذبہ ایسے ہو کر مقولہ ہو گفت کا۔ گفت اپنے فاعل اور مفعول
 و مقولہ سے مکروہ نہیں ہوا۔ چکر دی کر درندہ رام تو شد۔۔۔ این چکر دی کر درندہ دلم تو شد۔۔۔
 کروی فعل بافعال۔ این بھیں۔ شد۔ فعل۔ درندہ۔ اسم۔ رام مضاف۔ تو۔ مضاف الیہ مضاف
 اپنے مضاف الیہ سے مکر خبر۔ شد۔ فعل اپنے اسم اور خبر سے مکر جذبہ نہیں ہو کر بیان ہوا میں نہیں
 بیان کے مکر مفعول ہوا کر دی کا۔ کر دی فعل بافعال اپنے مفعول سے مکر جذبہ نہیں ہو۔ نگین سعادت
 بنام تو شد۔۔۔ بنام تو نگین سعادت ثابت شد۔۔۔ شد۔ فعل ناقص۔ نگین سعادت۔ اہم۔ بحث خبر
 ب۔ جار۔ نام۔ مضاف۔ تو۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف الیہ سے مکر جو در۔ جار اپنے جو در
 مکر متعلق ہوا شد کا۔ شد۔ فعل ناقص اپنے اسم اور خبر سے مکر جذبہ نہیں ہبہ ہوا۔ گفت از پنگم ز بوست دیا ز
 و گریں و گرس شکفتی مار۔۔۔ گفت اگر پنگ پیل و گرس ز بون و بار من اس شکفتی مار۔۔۔ گفت فعل اور
 نیز ستر فاعل اگر۔ حرف شرط پنگ۔ معلوم علیہ اول۔ پیل معلوم علیہ ثان۔ گرس معلوم علیہ طی
 ثانی اپنے معلوم سے مکر معلوم۔ معلوم علیہ اول۔ معلوم علیہ اول اپنے معلوم سے مکر مضاف از بون
 معلوم علیہ۔ بار۔ مضاف۔ من۔ مضاف الیہ۔ مضاف اپنے مضاف سے مکر معلوم۔ معلوم علیہ اپنے

معلوم کے مکر خبر۔ پسند اپنے خبر سے مکر شرط۔ ملود فعل با فاعل شکفتی۔ مفعول فعل با فاعل پسند مفعول کے مکر خدا جزا آنہ شرط سے مکر جملہ شرطیہ ہو کر مقولہ ہوا لفظ کا لفظ اپنے فاعل اور مقولہ سے مکر جملہ فعلیہ ہوا تو ہم کو دن از حکم دا اور پیچ۔ از حکم دا اور تو ہم کو دن پیچ۔ پیچ فعل با فاعل گروں مفعول از جار عکم مضاف۔ دا اور مضاف ایہ مضاف اپنے مضاد الیہ سے مکر متعلق ہوا پیچ کا پیچ اپنے فاعل اور مفعول و متعلق سے مکر جملہ فعلیہ انشائیہ ہوا اسکے گروں نہ پیچ در حکم تو پیچ۔ ماکڑی پیکس از حکم تو گروں نہ پیچ۔ نہ پیچ فعل پیکس فاعل گروں مفعول از جار عکم مضاف تو مضاف ایہ مضاف اپنے مضاد الیہ سے مکر جمود۔ جار اپنے جمود سے مکر متعلق ہوا نہ پیچ کا۔ نہ پیچ اپنے فاعل اور مفعول متعلق مکر جملہ فعلیہ انشائیہ ہوا اچھو حاکم بفرمان دا اور بود۔ خدا رش نگہبان دیا اور بود۔ اگر حاکم بفرمان دا اور قائم بود خدا گیند دیا اور شش بود۔ بود فعل باقص حاکم اسم قائم خبر ب جار فرمان مضاف دا اور مضاف ایہ مضاد اپنے مضاد کے مکر جمود۔ جار اپنے جمود سے مکر متعلق ہوا بود کا۔ بود اپنے اسم اور خبر و متعلقات سے مکر شرط (ذکر سمع ثانی) بود فعل باقص خدا اسم نگہبان مسطوف علیہ دا اور مضاف ش من مضاد اپنے مضاد الیہ سے مکر معلوم۔ معلوم علیہ اپنے معلوم کے مکر خبر اسکے خبر سے جمود جزا اپنے شرط سے مکر جملہ شرطیہ ہوا۔ مکی دست کی رہ چندین درم۔ دست من کی رہ چندین درم۔ گیر فعل با فاعل دست مضاف من مضاف ایہ مضاف اپنے مضاد الیہ سے مکر مفعول ہوابت جار مکی جمود۔ جار اپنے جمود سے مکر متعلق ہوا فاعل کا۔ از جار چندین درم جمود۔ جار اپنے جمود سے مکر متعلق ہوا فاعل کا۔ فعل اپنے فاعل اور مفعول و متعلقات سے مکر جملہ انشائیہ ہوا۔ کچھ دست تماں بزمدان درم۔ چند دست کی من در زمان میتم۔ کو حرف تسلیل چند دست پسند دست پسند ایہ مضاف اپنے

خبر کے ساتھ بکھریں۔ من۔ جتنا۔ درجہ۔ زندگان۔ بھروسہ۔ ستم اپنے مطلعات کے ملکہ خبر۔ جتنا
اپنے خبر سے ملکہ بیان ہوا ہیں کہ ہیں اپنے بیان کے ملکہ جلد اسیہ تعلیم ہوا۔ ۱۸۱۴

چارت سلیمان

آنچاہ از خادستان و دیوان حافظ و دیوانی مظہرو حضرت مولانا روم
بزرگان از همه مطلعان دیگر۔ حدیث کس متعارف نیو شدند۔ بزرگان از جمله مطلعین کسی اگر خبر تزمیث نہ می شود
شیده سقی کرد افواہ گویند۔ کہ دعمنی بزرگان جملہ کو شدند۔ شاید کہ تو آن ضرب المثل را کہ زبان زد ہے سان
شیده باشی کہ کوکش بزرگان ہے و حقیقت امور مصروف می باشد۔
سی شکر نعمت قدرت بود پیر نوکفران آن نعمت بود۔ نعمت قدرت کہ بتوادہ اندک کوشش کو شکر نعمت بخواست
اگر سی شکر نعمت بزرگان آن نعمت باشد۔

شاید مردم ز شان میگرت مخلوق است که ز دلم تر نجاو تو پر شان گزو۔ از دلکم تیر نجاست پر شان میگزد و شاید امر دن
و دیگر راشناک کردن ترا منظور است۔ بوئی گل پر خاست گوئی و چن ارسو بود۔ بدلان است اند گوئی یو پون مارو
(دوی) یا بوئی گل که از باغ برفت از رشک روئی تو که در چن خایان شد بوده باشد (دویم) یا بوئی گل که در باغ
حالم شد از روئی تو بود۔ بدلان است شدند مگر روئی تو مانند مادیده باشد (سوم) سنی شرعاً نیست کہ بواز گل ج شد
کو یا سواروت و چن یو که اثر او مغارقت پین الاباب مخصوص و مشهور است و بدل است شده گویده تو براویل
ماروت افسون کرده۔ بزرگان ما شمع فرستاد و بگلی۔ مردم و بینہ صاف نشد بگمان۔ ۱۸۲۰

مشوق بگمان کا کہ پر مزار ما شمع و گل فرستاد اپن خاہر کر بعد مظلن اہم سینہ اش صاف نشد زیر کو مغلوب
من خیال کر کے شمع و گل پر وادہ دبیں اند پس جگونہ نزد عاشق خود بفرستم۔

منظره زنگ عشق تو مردم همچشم - این زندگی نبود مناسب بستان ما - اتی منظره از زنگ عشق تو مانند شمع موسم
این زندگی شان مارا مناسب نبود -

هر شرست چو پیر فسیم کرم عجیب است - او جیکنے او قدر فیضی ندارا - اگر نفس من مانند مجرم است عجب نیست - تیر که
مجبت تو آتش در تقلب من افروخته است -

آنچاپ از بوستان - عمارت سلیمان

چنان تحلیل شد اند روشن - که باران فراموش کردند عشق - تحلیل شالی چنان در مشق شد که عشق از یاد عاشقان نفت داشت
چنان آسمان بزمین شد بخیل - کلب ترکه کردند زرع و بخیل - آسمان و باب قطرات بارش بزمین بجهد
بخیل و زندید که یک قطره نبارید - وزراحت و انجار را لب ترکون نتوانست -

بخوشید سرمهای قديم - نماذج آب جز آب چشم قيم - سرمهای قديم همه خوش شد و پیغم اشک پشم
تیجان که اشک باشی میکردند چیزی از آب باقی نمانده -

بزودی بجز آه بیوه زنی - اگر برشدی رو را زدن خانه کسی نخانی سرمه زدن آه بیوه زن
چو در دیش بی ریگ و دید و رفت - قوی بازویان است و در نماذه سخت - و رخت را ویدم مانند درویشان بینوا
بی ریگ بود و کسانی که زور آور و قوی تر بودند بسبیب میسر شدن قوت است و رخت عاجز شده بودند -

ببرگوه هنری نور یافع شخ - بخ بوستان خود را در همیز - ببرگوه هنری نماذه نور یافع شاخ - بخ یافع را خود را در همیز را
آنچاپ از سکندر نامه - عمارت سلیمان

بپویتی در رشوفی بازگرد - چهان بازی و چیز آغاز کرد - هرگاه آنرا بچالم گماشند چهان شجده دیگر آغاز کرد -

با اتش پل کش شرار کلپو شد آن سیم کادرس وار بمشتی شرار با اتش پل شد یعنی که اکب کم شدند آنها

برآمد و آن سیم که بقدار گاودرس بود کلیچه شد یعنی انجنم بر قند خواشید برد. **بلجک رال**
در آینه بخشش دو شکر خوبه که از آن جنبش آن جهانی استه. دو شکر مانند کوچه بخشش را مند از آن بخشش که جهان عالی
فریدون نسبت به من هسته. چو برخاست از اول بادلو پاک شاه فردیون و بهمن خسرو اچو محلی سبلح برخاست.
پس باز شکر پر تریب خنک برآراست از جمهوره تیر خنک. همه سازنگ و جمهوره تیر خنک دشکر پر تریب بآراست.
ز پولاد بر کوه برمیگرد. پائین او گنج را بازد و از پولاد صد کوه قایم کو ز بیرون گنج را جاده بیونی خود در شکر قوی بالاخ
جاگرفت.

چو شبر مینه ساز در گشت کار. همان میسره شد چو روین حصار پون شکر دست راست درست شد. قوچ
دست پپ مانند حصار روین استوار کرد.
بنای از برابر زمین بدمیخ. پس آنگاه شد برابر زمین چار میخ. فوج پیشین را برابر زمین مستحکم نمود فوج پیشین را
بر زمین استوار کرد. **بلجک**

انتخاب از شنوی خرت سو فارم عمارت سلیمان

ساده مردمی چاشت گاهی درسید. در صاعدلی سیماور رسید. یکتا و همدرد بوقت چاشت در دادالت گاهه سلیمان عالی
دوان آمد.

رویش از غم زرده و هر دلک بود. پس سلیمان گفت این خواهد چیز بود. رویش از غم زرده و لپش کبو و بود پس سلیمان
اور گفت این خواهد چیز و اتفاق پیش آمد است. گفت خزانیل من این چیزین یک نظر را نداشت پر از خشم و کین
گفت خزانیل بین نظر خشم و کین اند انته است. گفت ہن کنون چه سخاہی بخواه. گفت فرماده ای جان پناه
فرمود حالا چه سخاہی بخواه گفت ای جان پناه باور نهاد. ما امر از نیجا پسند وستان برو. بوگر بندہ کا نظر شد جان برو

نمایم که مرا اینجا بینند و ستان برد - امید است چون پندۀ آنطرف رو و جان بزشود
نمیگش ز در دیشی گزند نه حق - لقره حرص و اهل زاند خلق - خلق اند از ز در دیشی می گزند هر یکی سبب حمل
یعنی سبب حرص خسته و خواراند -

عبارت سلیمان

آنخاب از دیوان حزین
الله ای چهاندار فخر خنده خوی - دمی گوش بکشا به فخر خنده گوی - هوشیار ای چهاندار فخر خنده خوب بطرف ناص
مشفق دمی گوش بدار - تختین نمکی راه سلوک - که خلقی گرایید همین طوک -
اوی اه نیک افتخار کن پر اکه خلق اند بعرف آئین طوک همی شوند -

بنهاندار باید پسندیده کیش - غمگیر و ان خور بدنبال خویش - چهاندار باید که پسند کیش و غمگوار پیروان
بدنبال خویش باشد - قلاد و زرایی بیندیش حال - بتدا و اکه باشی و میل صلاح -
راه را است چندیش بتدا و اکه بنها صلاح باشی - و گر خود مدانی ز داند پرس - ز روشن روان شناسند و پرس
گر خود را بدراست نیدانی از داقف راه شانش پرس از ز روشن روان و شناسند و پرس -

نیوپر و ران را خرد را باش - تن تیره سفرگو خار باش - خرمدار خود مندان باش تن تیره سفر را خوار بدار

عبارت سلیمان

خرد مند هر دی و را تعا شام - گرفت از جهان گنج خار سے مقام - دانشوار سے در نواح شام هر گز و نیا کر وہ بخار بے
غزت گزین شد بی برش و ران گنج تاریک باش - گنج قناعت فر رفتہ پائے -

تبیب سبز دران چاهه ریک از قناعت پیره باید شد - تناگزد عارضه پاک باز - پدر و زه از خویشتن عزیز -
عارف خدا شناسان خدا از گ طبع نیو اید - چو چه ساعتش نفس گوید بده - بخواری بگرداندش ده بده

هر دم از نفسی این و آن خواهد آورد اخواهی و ده بده میگرداند.

که هر ناتوانی که در بیانی دشنه پنجه نپیر میگفت. هر ناتوانی را که می یافت بتواند باز و خود را بخورداد.

بدر علیم چاکر گردود را ز. نهی بسب مردم از خنده ها ز. جای که غلام است خود را ز کرد پس آنچه کسی از لشاد خنده کند
ملک نوبتی گفتش ای نیکپرست. بخفرت زدن بر مکش روی خفت. ملک شققی او را گفت که آنچه بخود بخفرت رواندن

عبارت سلیمان

انتخاب از بوستان

خدای ترس را بر عیت گمار. که مغار ملک است پر هیز کار. بر عیت خدا ای امیر کن زیرا که پر هیز کار بر آن تیر
ملک بشر لئه سهار است. چه آزاد که بر سر نهادند تاج. چه آزاد که بر گردان آمد خواجه.

آنکه تاج وارشد و آنکه بر گردنش خواجه آمد هر دو وقت مرگ میسانند.

گزندگانش خای پسند. که قرید که در هکش آمد کند. کسی که می قرید بله آفت خواهد رسید
خرنگسان را پسند نمیکند. اگر گنج قارون بدست آوری. خانه مگرا نچه عشی هی.

با غرض اگر گنج قارون هم بدست آمری خواهد ماند مگر آنچه خواهی بخشید همراه خود خواهی بود.

قریل ارسلان خلو اسخت داشت. که گردن بر البرز بر میفرشت. قریل ارسلان تکلمه چنان شکم پیدا
کرد که هم پر زخم بلهند بود. شنیدم که فرماده بی دلوگر. قیاد اشتبه هر دو مو اتر.
من شنیدم که فرماده بی دلوگر بود. قیادی که هر دو مو اتر می داشت در بود.

عبارت سلیمان

انتخاب از بوستان

دو قلن پر دای شاه که هر نواز. یکی اهل بازو دوم اهل راز. امی شاه خود نواز دو قلن را پر داشت کن یکی
از آن سپاه دو قلن اهل راز. و ناصم آوران گوئی دولت بود که داماد شمشیر زن پرورد.

هر کارهای ایجاد شده از نام آوران صد و هشتاد هیئت‌نحوی بود.

برانگل قلم را نور زد و نیخ - بندگی پیر مکوای یونان - پیر کریک که طرف خود رفیع هنری نگرداد و گرید و افسر خلک کرد
غدریان غمگین شاهزاده شیراز - دستگیری پسر جنی نیایدزهان - آن قلم را اهل شیراز نگیرد زن که مطرب از پرکار از زن صدیق نیاید
شروعیت دشمن حساب نماید - قوه دروش ساقی و آواز چنگ - این کار مردی نیست که شخص اسما به چنگ میباشد
میگذرد و قوه دروش ساقی و آواز چنگ باشی - بسا اهل دولت ییازمی شست - که دولت بمعنی بازی نیست
بیمار واقع شده است که اهل دولت ییازمی شنون شدند و دولت در بازاری چهار رفت -

انقلاب از بستان

نمودیم ز جنگ بند نهادیم ز رس - در آزاده صلح ز رویش ز رس - این نیکوکم که بازیگر بود اندیش ترس هدایتش
ز پلهه ترس تاکه کمرست نگزد - چو شمشیر پلکار برداشتی - نگهدار پیمان رواشتنی - هر کاهه برگانگ آمده و شدی
را صلح پیمان نگهدار - ز مشکل بران دلار بر ترس - آزان کو خرسه ز دار بر ترس -
از علاوه این سخورد ترس داشت از خدا اترس داش او ب ترس - بسته چنگ یون نگذشت قیز - که نفعش مینداز و گفتن نیز
قرف سه پنجه دیون نگذشت که برآی قیش لطعه مینداز و یک بران را بیز -

در غایم رشت باید کفن - که همه پر نیست دو کم پلن - از برای من کفن را هم باشد که در نهایت رسید
که را که موئی من شلی خوبیدن مانند دوک است * شلی دو خلق آتشی بر قوت - شنیدم که بند لونی بسوخت -
شنیدم که پشت دود آخون خلدم آنقدر آتش به افراد خست که نمی بند ادو سوخت -

فیضم کو جسید فخر ہوت۔ پھر جسہ پہنچی ہوت۔ بین جسکے وہ نایاں مارے دیں زور
کی خدمت کو جسیکہ فخر کو پڑھلے سرچشمہ ملت۔ جسکے قدر ہوت جسے بھی زور

انقلاب اندیشستان عمارت سلیمان

نمی‌آیند پنجه دارم - همی‌بگزید بیکه نمی‌بیل - کس توی نچو دلکه نمی‌بیل تیرازم می‌گزایند -

نمی‌پوشی آدم بدلکش فراز جوانی چانسو پیکار ساز - برآئی جلگش نمی‌پوشی همیش آدم جوان چانسو بدلکش بود

به رخاش من چو بزم کور لکنندی بگفشن بر از خام گرد - و بمنک جوی شل بزم که بعد بکش که نهاد پر خام کور خواهد

پنچاوه تیرندلکش بزد - که یک چو بزم زفت نزند - پنچاوه تیرندلکش اوزد مگر که تیرازندش بزم زفت

و لادور آدم چو دستان گرد - بیکم کندش در بر آورد و برد - نمی‌پوشی دوانند دستان گرد آمد او را در گند اسیر کرد و برد

بلکه گرسش بر دغیره دست چو دزان خانی بگردن بست - در شکار کاه او از دو قبر و خیره اند دزدگخونی دست و گردش بست

انقلاب وزیر خان نگران نمی‌باشد عمارت سلیمان

انقلاب مصدق بفرماید نفت بگیرد - والیستند - چهل خواره روی دلوه - هن قلم است - عج نگر کرد و اید خواصی ابرهای

پنچاوه مشوش کمن - باید آنها دسایرین این سرمه حلاوه من بعد بجز از نشوند -

ای انقلاب بخشد - خاشن باش - استاده باش - چه واقع پیش آمد - فصل خوب است - خوب تجویز کرد و اید خواه

بسهای لاحاصل پیشان کمن - باید که آن شناصر فخریست که این در از نهی الحال نه بعد ازین آنگاه نشود -

سوانح عمری سعدی شیرازی رحمه اللہ علیہ

نامهای ایشان مصلح الدین است - در سن پنجم داشتادو شیخی و شیراز متولد شدند - والد ایشان دلکشان

منبعی بزرگ بیداشند - با بلوح حضرت شیخ شیخ ملال عطیه علم صرف نمودند و شیخی سال بگرد جمیع ملکهای سلای بیرو

سیاه مردوخ پادشاه پوطن خود بانپر شده و بقیه عمر دعاید و دعایت و دعایضت گزارند - علی خدا بری از مشاهین جو نک

در درسه نظایره و علم تصوف از حضرت بموسی سجاد علیه السلام بیشان پرانگر عصافرت است و دعای دست

مژو نظم فربالش ایشان در عهد البرابر بقصاید بیفت که انتخون ندانده اند گویا سرمهی خون بخن نهی بزبان خارکی
تفصیل پارسی آموزان نموده بپیش و به کثیر بمحاجات و اشعار ایشان و در زبانها و زینت بخش تحریر و تقریر به پارسی
دانان گمشده است پچونکه خبرور کمالات ایشان در زمان تهمک سعد بن زنگی است بنابران محمدی تحکیم اختیار فرموده
لو شد که در عهد افلاطون شاه ولی ایشان دارد تقدیم شدند و او کسی بروزگر بزبان ریشه شرگفت - وفات ایشان قبضه
شفسند و ندو و یک هجری اتفاقی فتاوی چنانچه ازین صریح که نسبو نظم نایخ ففات ایشان هست صریح ز خامان بود
ازین تاریخ شد خاص -

سوایع عمری فردوسی طوسی رحمه اللہ علیہ

تمام حکیم ابو اقاصم بن احقی بمن شرف شاه طوسی اند در سن متصدی بست و بیشتر هجری مطابق متصدی چهار هیمسی
در طوس متولد شد و از ابتدائی سی تیز و تحسین میوم مصروف گردید و بد رجه استاد اسامه سخنواری پرسید - آنی
حال و ممتازت نظم فارسی و حسن بیان رذم و لطف ایشان سرمهی خاصه وی بود و در این مفردی ویگرے باش
کمالات شیرخاسته بیین و جدیده المعرفه محسود ماند و بیبیه سه هزار نامان اذیتها کشید - هرگاه سلطان محمود و حسن
سخنواری فردوسی مطلع شده از طوس پیغامبر اور اطیف بود و عذری که کسی از شمرا برگاه بیونفری را به هر آن
فترستاد ما فردوسی را از قلعه سلطان آگاه نموده از عزم غرقه بازدار و پس عذری این تدبیر را مانع و دو و
فردوسی اخلاق شیر بآنی رفتہ جشنی مرتب ساخت اتفاقی همان روز فردوسی و اور همان مانع گردید عذری
اور اروستانی تصویف نموده گفت در بحث ما همیشاعر اوضاعی نیست - فردوسی جواب داد که بند همینز شاعر م
آخر عذری در دل خود قافیه قرار داد که بیجودی نقطع چهارم برآفاینه موجود نباشد ما فردوسی نادم شده بزرگ
پیش و لامعمری گفت چون مادر تو ما و نباشد کشون - عذری گفت مانند دخت محل نبود در گفشن -

فروغی گفت. هرگاهات ہمی گزندان بخوشن. پس این هر سه شمر استوچ بود که فردوسی نلام شد و مذکور
آن فردوسی بزودی این صرع بهم رسانید و گفت. همانند سلطان گیو رجیل پوش غصی تجهیز گردید
و بخوار سلطان بر سلطان از و خوش قوت شده فرمود که از آدن تو خاشماه پحو فردوس شد از نیجا فردوسی
تخلص یافت. باز سلطان او را به ترتیب داستان شان بمحض نظم پارسی امر فرمود و در صدر هر زار
بیت استوچ ہز لدو نیار طلا گردانید. اما آخر الامر سلطان با غواصی وزیر هزار دینار نقره بعض طلا فرستاد
فردوسی ناخوش شده بمن خود عین طوس باز پس گردید و بعد چند سه همانجا انتقال نمود.

سوانح عمری حضرت نظامی گنجی رحمۃ اللہ علیہ

تخلص ابو محمد ایاس بن یوسف بن مود المعرفه شیخ نظام الدین است و در سرزمین گنجکه از شهرهای
خوش سوا و از بریجان و بخششی آب و هوا مشهور است متولد شدند. درخواری صاحب مقام دیکتائی نداشت
بودند در صدر کتاب شهروشیر مصنف او اتابک قزل ارسلان چهارده قره با در محبت فرمود عرش
در زمانه نظر سکندر نامه شعرت ساری بود. هرگاه نظم مذکور با تمام رسید پیازه عمرش ببر زگردید و درین
نو و هفت بحری مطابق دوازده مددس عیسوی بحیث حق پوست و رگزه فون شهد مزارش نهود راجیا بود.

سوانح عمری حضرت مولامارومی رحمۃ اللہ علیہ

نام نامی ایشان جلال الدین است و در سرزمین پکن در سرزمین پکن و نو و دو بحری مطابق با زده صد و
نود پنج عیسوی متولد شد و الـمامـدـیـلـاـشـانـ بـهـاـرـ الدـینـ مـحـمـدـنـ الـمـحـمـدـیـ نـامـیـ آنـوـلـایـتـ بـوـذـلـانـ بـخـانـ
اـکـفرـسـهـ اـزـخـاـصـ وـعـوـاصـ بـاـرـشـانـ گـرـیدـهـ وـدـاخـلـ زـمـرـهـ مرـیـمـیـنـ گـرـیدـهـ بـوـذـدـ سـلـطـانـ مـحـمـدـ خـوارـزـمـ گـانـجـ
بـرـکـثـتـ جـمـیـعـتـ مرـیـمـیـنـ اـیـشـانـ حـدـ بـرـدـ اـیـشـانـ اـزـسـدـهـانـ بـخـیدـهـ تـرـکـ وـطـنـ گـفـتـهـ بـعـزـمـ حـجـ حـرـکـتـ فـرـمـدـ

و مل شغول سیروپیا حت بوده بعد از آن بیرون از رفت و درست سه صد و سی و یکم هجری مطابق داده
صد و سی و سی هزار میلیون تا پیشترند. مولانا جلال الدین بعد استحال پدر بر جاده ایشان جلوس فرمود
در گرده صوفیان شده لقب سلطان العلاما پیر ساندند و بسبب شهرت کیلات ایشان زیاده از
چار صد هزار میلیون پیشین داخل در رئاست ایشان گردید و تحسیل علوم ظاہری و باطنی نیز داشد. کلام شیخ
پراز محکت است و سخن ایشان بخایت موثر. الحق در حکمت که در دنیا نظر پارهایت نهاد شر ایشان
سخته اندیع ایشان بود و چهین وجه مشنوی ایشان مستند بآن ظاهر و باطن گردیده. هر کجا هم ایشان
پیشست و نه رسید راهی عالم بتعاشدند.

سوانح عمری حضرت مولانا منظہر حبیب ایشان رحمۃ اللہ علیہ

تمحص حضرت شمس الدین المعروف به سید زاده ایشان است نام والد ایشان عزیز ایشان است و تمحص
جانی. ولادت حضرت در زند است هنر حب ایشان حقی و در طریقت نقشبندی بودند و رتبت سالگی
و داخل مسلسل در ایشان شده و متینی سال بود در رئاست خانقاہ جاروب کشیدند و گاهی در راه طلب فنا پی خود
ملزد شدند. کلام ایشان اثر خاص دارد. و درین سیزده صد و هفتاد هجری عمر آنچنان پیشست رسیده بود

سوانح عمری حضرت حافظ شیرازی رحمۃ اللہ علیہ

تمھیر خواجہ شمس الدین است تولد ایشان در شیراز است. کلام ایشان اثری دلطاونی دارد که در
کلام همچو کافی است از انجا که محن ایشان فتوح بیی است از بزرگان ایشان قیب تدبیر از اند
چون شهره ایشان عالیکریشد سلطان محمود شاه بهمنی ایشان را بنت طلب نمود و اخراجات سفر یم ارسال
داشت ایشان و شهره هر چند کشی سور شدند ناگاه طوفانی بی خاست ایشان تریسه به بیانه از دید اینچنان

نزوی فرودند و باز نیا مدن و قبیل که تیمور بر فارس سلطان شده شاه منصور را اقتل نمود - خواجہ حافظه امیر داشت و گفت هر قند و بخار را که وطن ما و آن ماست چرا بخالِ هند و می بگویم تو مفت بخشیدی دستی ایع
بخالِ هند و پیش بخشم سمر قند و بخار لدا - خواجہ فرود از همین بخششها است که باین فقره بیده اصم تیمور را
ین جواب خیل پسند آمد و صدیه کافی نذر نمود بالجمله در سنین میفتخدا و ندویک یا است انتقال فرمودند و
خارج شهر در محل (عبدگاه) مدفن شدند تاریخ دفات ایشان خاک مصلی است -

سوانح عمری حضرت مولانا جامی رحمۃ اللہ علیہ

نام ایشان نور الدین بعد از حسن است - وزاده بوم ایشان در حوالی جام از سن تیز تجسس علوم علمی های
پروانگی و درانگ زمانی سرآمد فضلاء رے زان شدند باز پر دست حضرت شیخ سعد الحق والدین الحاشری
پیوت نموده میرزا شاه خنگول شدند و بمقامات عالی خوارسیده زان آنکه صدما از علماء زاده از ترک فیار خواه
گردید حاضر خدمت ایشان می شدند و بد ارجاع عالیه می رسیدند حضرت ایشان در همه مراتب ذلکم و فنون
سخنوری فائق بابل زان بودند - کلام ایشان ملاستی خاص و حلاوه به مخصوص ایشان - در تصنیف
ایشان در علوم علمی های و باطنی مقبول عربی عجم اعتماده و همچنان فوکوس توسعه عالم علوم و فنون - ایشان
نهاده عمر خود را مخالف شایان و شایان نزد لوگان سرز و محترم بودند و خواصی خواهم دارد - در این
میان نگاشته شدند بعد از سفر تجاه زدن درسته مشتمله و برشاد و نکد از عمر شریف ایشان مهشدا و بیکسان
گذشتند بود آنچه مانی شدند رحمۃ اللہ علیہ

محاورات معانی نظرائر

(۱) آپ در ویده داشتن - چاکرنا - آدمیوی کسی نبی نمی نمیند که آپ در ویده داده -

محاورات معانی نظراء

(۱) آشین چین و شکشیدن • دلسا و غمگاری کرنا • آواز و نویسگرید آشین پیش بخش

(۲) آهن سرو کو فتن • کوشش پیامده کرنا • کج رفوار را برای راست آوردن آهن سرو کو فتن است

(۳) از پیش اتفاقاً • بے اعتبار بودن • او تسبیب که خلقی از پیش خلاص افتاده است

(۴) انگشت پر حرف نهادن • عیب پکاندن • برخوبی هر کس انگشت منه

(۵) انگشت پنهان گزیدن • تجربه بازست کرنا • حال پیچانگیش دیدم و انگشت پنهان گزیدم
(با می موحده)

(۶) باور نداشت پیوون • بیغایمه کام کرنا • آوزنگل ایده جست داشتن باور نداشت پیوون

(۷) بیچشم گفتن • منظور کرنا • او گفت جان بدم خاندگان گفتند چشم

(۸) بیچان آمدن • عابز بونا • بجهان از دست خداش بیچان آمده است

(۹) بر سر آمدن • غالب بونا • زید بر عمر و بر سر آمد

(۱۰) بازداشت • منع کرنا • او ما ازین کار بازدار

(۱۱) بپار آمدن • پانون بپرسیدن • او در راهی بپار آمد

(با فارسی)
(از باور نداشت)

(۱) پارکاب • جانش پر تیار • آورانی سفر پارکاب است

(۲) پائی در گل • گرفتار و چران • در محبت و نیاچه پائی در گل هستی

(۳) پارداز کشیدن • پیشنا اور دعوی کرنا • آئین کش برتر پارداز کشیده است

محاورات معانی مُطَار

(۱) پابنگ آمن + بدلی آفت هونا + آرخادش روزگار پابنگ آمده است

(۲) پشت پازدن + کسی چیز کار نکرنا + دنیارا پشت پازدن

(۳) پنیه در گوش کردن + غلطیت سے بات نہیں ماننا + تصحیح ناصحان شنود چاپنہ در گوش کردن
(تمام فوتوغرافی)

(۴) تشن و روادون + رضامند ہونا + من بین کارتی و رواده ام

(۵) تشت از باهم افتابون + مشهور ہونا رسوایہ نمایم + زید راز خود پنهان میکردن + آخر تشت از باهم

(۶) تشن زدن + خاموش ہونا + بخواستم که آه کشم بازن زدم

(۷) تنگ آمدن + عاجز ہونا + من از دستش تنگ آمده ام

(۸) تنگ گرفتن + سخت پکڑنا + تنگ بگیر که عاجز شود

(۹) ترکی تاهم شدن + غور آخر ہونا + برداشت غرہ بود حالات ترکی تاهم شد

(تمام مشکلش)

(۱) شناگو + تعریف کرنے والا + شناگوئی اویسم

(۲) ثبت کردن + لکھنا جائز آ + ناشی در کتاب ثبت کردم

(۳) شمرپیش رس + موسم کا پہلا میوه + این بگیرید کہ شمرپیش رس است

(۴) ثابت قدم بودن + قائم رہنا + درکاری کہ باشی ثابت قدم باش

(جیم تازی)

محاورات معانی نظر

- (۱) جان پر ژون · جان بچانما · آنرا دست خالم جان بر فدم
- (۲) جان در میان واشتن · همایت مهر و محبت · زید با عمر و جان در میان دارو
- (۳) جان بحق تسلیم کردن · صرفا · زید را ویدم که دروز جان بحق تسلیم کرد
- (۴) جهان ویده · پنجه کار · زید جهان ویده است
- (۵) جامد بر تن در پیش · جامد قطع کرنا · خیاطی را ویدم که جامد بر تن شد ویده
- (۶) جامد در پر کردن · لباس پہنانا · جامد در پر کنید و بدرو سه روید

(جیشم فارسی)

- (۱) چشم واشتن · موقع کرنا · چشم دارم که بندو را بخاری مامور کنید
- (۲) چشم پراه و ختن · انتظار کرنا · در انتظار شما چشم پراه و ختم
- (۳) چشم اند اختن · نگاه کرنا · توانیش چشم اند از
- (۴) چشم گوش و اکردن · بکوش به کامیز پیدا کرنا · چه غافل شسته چشم گوش و اکن
- (۵) چشم پوشیدن · نویکه نا · از تغصیر خودان چشم پوشی ضرور است
- (۶) چشم ماییدن · هوشیار ہونا · چشم عالی و از غفلت باز ای

(ساده چهلمه)

- (۱) حرف در کار کسی کردن · اعتراض نکرنا · حرف در کار هر کسی کردن خوب نیست
- (۲) حرف زدن · بات کرنا · در فارسی حرف بزند.

محاورات معاں نظائر

- (۳) حال پر گشتن • حال تغیر ہونا • چڑھات برخشت
 (۴) هم رات فرشتن • گرمی دور ہونا • آز خوردن تہر پر حرارت فرشت
 (۵) حرف پہلو دار • ذو معنی لفظ کہنا • آوح حرف پہلو دار سیکوید
 (۶) حرف گیر • نکتہ چین • حاسد ہمہ حرف گیرات
 (خادم مجسم)

- (۷) خرچ راہ شدن • سفرین مرنا • اوپہنہ دستان پیرفت کر خرچ راہ شد
 (۸) خط کشیدن • محکما نہ سبزہ لختنا • برکامش غلط کمش بچھرہ اش خط کشیده است
 (۹) خط پر آب کشیدن • کام بیفائدہ کرنا • بہذینا اعتماد دشته کارے سیکنی غذر آب سیکشی
 (۱۰) خانہ بد و شش • سافر بے تعلق جگہا گھر طریقہ ہو • آن بچارہ سخت ناچار است ہمہ خانہ بد و شش
 (۱۱) خدا خند اگر دن • ڈستے ڈستے کام کرنا • سخت حادثہ واقع شده است کہ سہنام خدا خند اگر دت
 (۱۲) خدا جواب پڑھ و خدا پرداؤد • اشداوسکو موت دے • آئن عالم بے انصاف را خدا جواب پڑھ و پرداؤد
 (والی سہملہ)

- (۱۳) دامن افشارندن • غرور نماز کرنا • چند ان پر دولت مناز و دامن سیغشان
 (۱۴) دامن چیدن • کنڑہ کرنا • آز غربان دامن مجین -
 (۱۵) در آب عرق افشاردن • بہت شرمذہ ہونا • آزو ستش چنان کارے قبیح صرزد کو در آب عرق
 (۱۶) دراز شدن • یشنا • آن مرد بستر خواب دراز شد

محاورات معانی نظائر

- (۱۵) دست بر سر، شیر و متساف . آنکه اش این کسان دست بر سر
 (۱۶) دست داون، میسر چونا و مر پیده هونا، امروز آن کتاب دست داو، آنقدر بشیخی دست داو

(ذال مجسم)

(۱۷) ذخیره دل، ملکو، دمجهتش از او در دل ذخیره ندارم

(۱۸) ذکر شن بخیر باد، یک کلمه محل تعلیم می کنند هست، دو سیم بسفر فته است ذکر شن بخیر باد.
 (را در مهمله)

روفن قازما یدن، خوفا دگر نافریب وینا، هر چند او را و غن قازما پیدم گرسود نگرد

(۱۹) راه پیمودن، راسته علی کرنا، راه پیمودن و شوار است

(۲۰) راه گم کردن، راسته بیرون، راه گم کردم و بجانب دیگر فتم

(۲۱) راهی شدن، روانه هونا، او راهی اوزنگ آباد شده است

(۲۲) رخت از جهان بروان، مرنا، زید رخت از جهان برو

(۲۳) رخ گردن، متوجه هونا، او سویم رخ نگردد

(زار مجسم)

(۲۴) زا چهارشنبه، عادی بی کیف، آتعبدوت بکثرت بسکنه مگر در محنت راه ندارد زا چهارشنبه

(۲۵) زانوزون، سودب بشینا، هر شکسی زانو نمی زنم که زانوزون در نهاد است

(۲۶) زبان داون، دعوه او شرط، تو برای داون خدمتی زبان داده است

محادث معاشر ظهائر

- (۱) زبان بستن • خاموش ہونا • مردود از تکوہ زبان پست
 (۲) زبان کھاولٹ • زبان درازی کرنا • زید زبان طعنہ برکشاد
 (۳) زبان پریدن • خاموش کرنا • بحث ویں زبان مدعی بریدم
 (شیئن مجہلہ)

- (۱) سادہ لوح • بیشور • زید سادہ لوح است
 (۲) سایہ پر انگلندن • توجہ کرنا، آور برش سایہ انگلند
 (۳) سرست گرم • تیرے قربان جاؤن • سرست گرم ازو روز کیا بودی
 (۴) سرپرخط نہادن • الاعت کرنا، هرچیز فرمائی سرپرخط نہادہ ام
 (۵) سبزدن • آخر ہونا • عمر غرضی میہو ولعہ سبز آمد
 (۶) سرزدن • ظاہر ہونا • طرفہ کارے ازو سرزد

شیئن مجہسہ

- (۱) شکنج کردن • تکلیف وینا، آن دزورا شکنج کر دند
 (۲) شادی مرگ شدن • نہایت خوشی سے مرنا • زید دولتی یافت کر شادی مرگ شد
 (۳) شبحون زدن • رات کو قتل کے لئے گرنا، خسرو برج عدو شبحون زد
 (۴) شب بخیر • رات کا او شہنے والا • آن چاہد شب بخیز است
 (۵) شب بخیر • یہ کہ آمد و بفت کے وقت رات کو کہتے ہیں، شب بخیر خوش آمدی

محاورات معانی ظاهر

(۱) شترپی مهاره خودخوار، او سخن کسی نمی‌شنود گویا شترپی مهار است
(صادر و مجهله)

(۲) صورت پستن و گرفتن کار، درست ہونا کام کا، حالا کام از جب لخواه صورت گرفته است

(۳) صورت بگار، تفاس، صورت بخاری تصویرش خوب کشید

(۴) صورت تویی، تغل تویی، او صورت تویی میکند

(ظاهر و مجهله)

(۵) ضرب الشل، لاماشن کا کلام میں، کلام از ضرب الشل و نق پذیرد.

(۶) ضرب الفتح، خوشی و فتح کا فقارہ بجانا، آواز ضرب الفتح برآسمان رفت

(ظاهر و مجهله)

(۷) طشت از بازم افشاون، رسوا ہونا، آخر طشت او از بازم افشاون

(۸) طفل کتب، نوآموز، او ہنوز طفل کتب است

(۹) طبع خام، تناصر ناممکن کی از ویجاو فاداری طبع خام است

(۱۰) طبیعت شناس، طبیب طاؤق، آن حکیم خیلی طبیعت شناس است

(۱۱) طبل تھی، لاف بیمنی، او خودستایی میکند در حقیقت بل تھی است

(ظاهر و مجهله)

(۱۲) طرف پر پشدن، عمر آخزو، او قریب مرگ است طرفش بہر پشده

محاورات معانی تظاہر

(عین ہمہ)

(۱) عرق ریختن • کام میں کوشش کرنا • ترید و جستجو بیش خیلی عرق ریخت
(عین معجمہ)

(۲) غصہ پہنچنے • بخشنے کرنا • چون مال بدست آمد کاف غصہ پہنچنے شد
(الفاء)

(۳) فروکش شدن • ٹھہرایا اوت نہ • آوبسرا فروکش شد

(۴) فرمان رسیدن • اجل ہوئچنا • ترید طبلہ بود فرمان رسید
(قاف)

(۱) قافیہ تنگ شدن • عاجز ہونا گفار و کردار میں • آذ بجوم غم قافیاش تنگ شد

(۲) قلم در کشیدن • کاث دینا • خسر و برآہش قلم در کشید

(۳) قطرہ زدن • ترد کرنا • ترید در تلاش محاش خیلی قطرہ زد مگر سو سو کمزور
(کاف فازی)

(۱) کار بیجان رسیدن • جوت کے فریب پہنچنا • آقا چہ گویم کار بیجان رسید و اس

(۲) کار کسی ساختن • اارڈان • قابو یافتہ آخر کار ش ساخت

(۳) کاغذ زرہ ہندوی • کاغذ زر ملغوف خداہد احت

(۴) کار پر سرافرازان • کام پیش آئنا • کار پر سرافرازانہ است حاذف صفت نہیں

محاورات معانی تظاهر

- (۱) کار و پاسخوان رسیدن • نهایت سختی و بدحالی • از نگاهستی کار و پاسخوان رسیده
 (۲) کفران غمث • ناشکری • همچیزیان عقیل بیان و کفران غمث ممکن
 (کاف فارسی)

(۱) گوئی بدل • غالب ہونا • آحمدورین کارگوی بود

(۲) گوش دادن و گرون • سنا • سخنگوش کردی یا گردی

(۳) گلچییدن • پھول توڑنا • بچکنار بوجمل چین

(۴) گریبان پاره کردن • گریبان پهاڑنا • آواز غمث گریبان پاره کرده است

(حرف لام)

(۱) لبگزیدن • افسوس کرنا • آواز حسرت لبگزیدن گرفت

(۲) لاف زدن • پیایی کرنا • زید خیلی لاف زدن است

(۳) لبستن • خاموش ہونا • آتسخان پھروده لب بهند

(۴) لبکشادن • بات کرنا • تا خیل خاموش پاشی لب کشید

(حروف میم)

(۱) مرگ نوبتا کپاوار • فتنه نازد برباپو • غایابی حاکم شده است مرگ نوبتا کپاوار

(۲) صحره تند یا پیسته • سیر و غوب که بیکار حاصل چیز آتشتر ریبسته و صحره تند گفته است

(لوں)

محاورات معانی نظائر

- (۱) نک خوردن و نکد ان شکستن = نکار امی کرنا = نک خوردی نکدان را نکشی
 (۲) نقش بر آب کشیدن = بینایاده کام کرنا = او کار سے میکند گویا نقش بر آب میکشد
 (۳) نیکی کردن دور آب اند اختن = بد و نفع عوض کننکی کرنا = نیکی کن دور آب اند از
 (۴) نان سیکوید و جان میسده بہرہ بہت مغلس = آدم پار میک طال است نان میگوید و جان بہرہ

(حرف و او)

- (۱) واشدن = گھلنا = صد غنچہ شکفت واش دل
 (۲) درق گردانیدن = درق پلٹنا = درق گردان و بخوان
 (مامی ہوز)

- (۱) هفت هشت = کلام خصوت = اینقدر بہت بہت خوب فیض
 (یا می تھانی)

- (۱) یک چشم زدن = وفتا = چیف در چشم زدن صحبت یار آخوند
 (۲) یک سور کردن = فیصل کرنا = زید معاملہ اش یک سورہ
 (۳) یک دست = یکسان = بیا بفارسی حرف زنیم و یک دست ترک هندی کویم
 (۴) یک چھت = متفق = آد بآزید یک پیش شده است
 (الفاظ عربی و فارسی و ترکی)

چھک فارسی اور عربی اور بجنی لفظ ترکی بھی فارسی کتب میں مستعمل ہوئے ہیں اس لئے یہ شان اون

زبانوں کے جملوں کے واسطے لکھنے کئے ہیں۔

(۱) ع	” عرب “ اوس لفظ کو کہتے ہیں جو کسی فیر زبان کا لفظ ہو اور اوسیں
(۲) ف	فارسی
(۳) ت	چرکی
(۴) سب	مرب
- کچھ تغیر پا تبدل کر کے مثل عربی کے نالیں جیسے ضمیں اصلیں
چلکتے ہیں۔ پھر کو جسے اور جی کو جس سے بدل لیا اسکو عرب کہیں کے

(حرف الف)

اختلاط ہے میں جوں، اجرام ہے جمع جسم، العقاد ہے قرار پانہ، احترام ہے تسلیم و تکریم
تو خلاع ہے دشمنی، ریثار ہے خیرات، انفاس ہے چشم پوشی، ابن السین ہے سافر
ایمان ہے شرفا، خاصیت ہے اختصار ہے، جاننا، حافظ کرنا، ارکان ہے شون آمروزیہ، آماج ہے نشانہ
اہل رہا۔ ف عکنڈ لوگ، اہل رزم ق بہادر، انفاق آسمانی ق تقدیر اذلی، ایمیت ق امامہ
ایمیت ق اوپ سکھن لانبوالا، اوستادہ، اہل ق سال، اکش ق جہوں کا ہناہ، اوٹنگ ق بہزوڑا ر
ایل ق دوست یا جماعت، ایلمگار ق چڑائی دشمن پہ ایمیت ق گہوڑ دنگی جگہ، ایمیات ق سوڑیں

(بائی عربی)

بیمارت ہے خوشخبری، بتفاعت ہے پونجی، بشہر ہے چہرہ، بیسط ہے فراخ، بافتاد ف عاجز بوا
بدر ف پہل ہمیش ق خراب نہیں، ہارگی ق گہوڑہ باقہ تھہر غیر طہری -
باجی ق بہن، بآام ف بآپ سیرا، بیگر باشی ق بزرگر، بچو بآپو ق ت پہونی گھری، بیرق ق پرست
بیگ ق خداوند، ایمیر بیگم ق ایمیر کی بیلی، بیگ بیگ ق ایمیر الہمرا، بآلاق ق ت نشیب کاہ
نچ سب بہنگ، بیدق سب زد شتر نجھ کی مرب پیادہ کا ہے -

(بائی فارسی)

پشاپ ف ملائکہ۔ پرویز ف جہنم۔ پاسور ف خاہان۔ پول عقل ف عقل کا نقد
پارہ کھات ف چند الفائدہ۔ پیغمدد ف قہقہہ مارنا ہے۔ پاداش ف بدلو۔ پالنگ ف بلڈ
چکاہ ف صبح۔ پیکار ف روای۔ پہلوتی کردن ف انمار کرنا۔ پوزش ف معدالت
پیوگ ت نارو۔ پوچھ ت دامیات۔ پلاس ت کمل۔

(شامی فوقاںی)

تشکیک یعنی شک و ایمان۔ تشریف یعنی خدمت۔ تشخیص یعنی جائزنا۔ تصرع یعنی زاری کرنا
تشیر یعنی تابع کرنا۔ تذکیر یعنی پاکیزہ کرنا۔ تفییش یعنی کہوج کرنا۔ بکذب یعنی جھوٹا۔ تہیرانا
ترشیحی ف رنجیدہ۔ تکادر ف قدم باز گھوڑا۔ گماں ف ڈانڈ۔ فلاش ت جستجو
تاغی ت باغی۔ تماقی ت ٹوپی۔ تبان ت پاہجاصہ۔ تنگی ت خدا تعالیٰ آریں
توب ت فوج۔ شکر۔ اور توپ۔ شہر۔ تورہ ت قانون۔ دستور العمل۔ جامیں۔ توڑک ت سلطان
توہنگ ت فرش۔ توٹمال ت خاصاں۔ ٹیول ت جایگہ۔ جسہ کردہ جوہر ت دن براز
اور بیس دہر۔ تمنا ت محصول۔ وہ بہر جو سباب سو داگی پر سرکاری لمحائی چاتی ہے۔ اور فرماتے
شاید جو لوگ تئہ کہتے ہیں مخط میں ہے۔ تئور یعنی۔ ف۔ ت۔ و روٹی پکانیکی جگہ۔

(شامی مشکل شہر)

ٹھاکر یعنی روشن۔ ٹبات یعنی پامداری۔ ٹھوڑا یعنی سبز۔ ٹبر یعنی پہل۔ ٹھین یعنی قمیتی
ٹھوت یعنی تو اگری۔ ٹخت یعنی کھبہنا۔ ٹور یعنی بیس۔ ٹریا یعنی پروین

(جیہم تازی)

جراتت یہ فرم نہیں ہے ہمشین جنود یہ شکرا جناح یہ بانو جودت یہ عمدگی
جیش یہ شکر جمع یہ بی بھری جرص یہ کہوت جنان یہ جہت جمیل یہ خوبصورت
جمیل یہ بڑا جد یہ چٹی جمع یہ بہکھ جہارت یہ دیری جلد و فَ النعام
جاہم یہ سفر مرض جوٹت بائی کہوڑی اور کہوڑی اکٹی پر باندھتے ہیں جوہ قت یہ
ایک دریا ہے زویکسیخ چڑھت زیور مرصح جسکو پڑی پر بازدھتے ہیں جوہ قت یہ بازکار
کہوڑا سواری کا جرخارت دہ فوج جو بر قت روائی کے جانب پا دشاد کے ہو جریب تب
ایک پیانہ زین کی چاریش کا گریب اسکی اصل ہے جزر تب مکا جر مشہور ترکاری ہے اصل اسکی گذشتہ
جنوار تب ہے گلدار کا جو آیس تب جمع جاسوس کی۔ قاصدہ جوان تب مہل اسکی گواہ
سمی تریلا جود لاغیت بد ذات

(جیہم فارسی)

چلت فَ زنجیر چکر فَ موزہ چڑپاں فَ پاسبان چارچوب فَ چوکھ چنگ فَ نہ
پیغ فَ آہان چاق تَ نگدرست چشم پر فَ بدنظر چیرہ فَ غاب چگونگی فَ کینت
چڑگاہ فَ رہنا چاپلوسی فَ خوشامد چارقب تَ ایک طرخ کا اس اہر کا چندش تَ زیو توک
ابنواہ چھائق تَ دہ پہر جس سے اگل نخلت ہے چندکوں تَ دے لوگ جو شکر کے پرچھے پہنچے ہیں
(حائی مجلہ)

حافوت یہ دکان حَرِيم یہ چار دیواری حَرِيف یہ ہم شین حَيَاط یہ من

ظریع بایس مهدیقه تیغ بلاغه حدت تیغ تیزی خرین تیغ نگلین هشتم تیغ دیدجه
حرفتق کلام پیروده، حالی کنم ق سادوم کراون، ملطف گوش ق غلام
(خانی صحبه)

فرطیله تیبلی، خرف تیغ شیرکری، خال تیغ آن و جشت تیغ بدی بیلی تیغ گرد
خان تیغ دعاپاز، خاتم تیغ الملوکی، خندگ ق تیر خفه شو ق خاموش را، خورده ق زیاده
خانه بدوش ق سازه، خنگ ق سرمه، خیگ ق مشک، خزانی ق خزانه رکننے دار
(والصله)

در ربا ق مشوق، دلتگ ق آزده، توک ق تکله، داد ق درندہ، دودول ق آه
دترم ق خشگین، درست ق اچها، اشرفي، دام ق قسم وزن، درخور ق لاین
دوزستاق ق قید خانه، دنگز، دنرست ق دریا
(والصله)

فریب تیغ اولاد، ذکارت تیغ تیز ذهنی، ذاکر تیغ ذکر کرپوا، دهیب تیغ سونا
ذخیره تیغ سامان نگهداشته، دلت تیغ خواری، دهول تیغ بوجانه، درایع تیغ گز
ذکا تیغ تیز ذهنی
(رأی چهله)

رقیق العصب تیغ نرم دل، رماخ تیغ میبوده، رعنای زیبا، رفت تیغ بندی، رسم الخط تیغ یکننے کی رست
رباست تیغ محنت کرنا، روئین ق پچرس، ریشخون ق سرخی، مدبارز ق بر قوه نگاهی ہوے

زیکارق فیزی و زدمق جنگ و راز پانچ تب - باویان - سونف

(زایی مجھے)

زمن یعنی زمانہ مذائل یعنی دو دہونیوالا و زورق یعنی کشی کو چکہ زمرہ یعنی گردہ، زاویہ یعنی گوشہ زبرجد یعنی زمرہ، زخمہ فی مغرب، زنگی فی جہنمی، زینما فی پناہ، مذر قلب فی کہوتا سوتا زاوراہ فی تو شہ، زارا بوم فی وطن، زندیق تب صوب زندیک کا ہے۔

(سین مہملہ)

ساحل یعنی کنارہ، سرعت یعنی جلدی، سطوت یعنی دبده، سکوم یعنی گرم جواہ، سرمدی یعنی سادہ بوج فی احتی، سالوس فی مکارہ، سالخواہ فی بوڑماہ، سرفہ فی کہانی، سلاح غور فی پیام، سوگوار فی نگین، پیونگات فی نجف، سماحق تب بربی، سزاوں تب حاصل کر نیواہ، سانلوی تب لشکر گاہ، سیپورسات تب سربراہی۔

(شین میمحن)

شخنہ یعنی کوتواں، شرایع خریدار، شائیق یعنی مشاق، شوگن یعنی دبده، شمہ یعنی تہوار، شمات یعنی بدگوئی، شیدا فی دیوانہ، شبستان فی خلوتی خانہ، شادا فی ترویزہ، شکوفہ فی کلی، شیخہ فی ماشق، شہزادار فی پادشاہ، شستہ تب نظر کرنا، سلائق تب تہپڑا رانا، شورنماں تب روزینہ، شلک تب چند بندوق بخانہ ایکباری سر ہونا۔

(صاد مہملہ)

صیام تب روشنہ رکھنا، صوم تب رعی، صوت یعنی دبده، صریر یعنی آواز قلم، صیم یعنی منبوٹ